

25866

№ 18 N 50.

w⁺ M.P.P.

1586.

814 Hrv. Typok.

WILNIE
W WILNIE
MAKUSIJCZ

DISPUTATIO
 THEOLOGICA, DE
 DISTRIBUTIONE EV-
 charistiæ, sub altera tantùm, vel
 utraq; specie.

IN THESES DIGESTA,
 Ab

Emanuele à Vega, Societatis IESV, in Academia
 Vilnensi, Professore Theologo.

46301

KSIĄŻNICA
 25-T. WA 866
 PRZYJACIÓŁ NAU
 W WILNIE

Excusa Vilnae, 1586

Permissu Superiorum.

ESTY. XXXII, 285-286

7.200 9.1.1910

DISKUTASI
TENTANG
DISTRIBUSI
...
...
...

IN THESE
...
...

148 70

Handwritten signature or initials in blue ink.

Disputatio

DE DISTRIBUTIONE EU-
charistiæ, sub altera tantùm, vel
vtraq; specie.

P A R S P R I M A.

Quòd sub altera tantùm specie non minùs, quàm sub v-
traq; non totus modò Christus, quò ad corpus, animam,
& Diuinitatem, sed effectus etiam omnes, si-
gnificati per species, exhibeantur.

Assertio Prima.

N hac, de Sacrosã Etæ Eucharistiæ usu sub v-
traq; vel altera dütaxat specie, disputatione,
(in qua vnâ sibi de Catholicis triü phü agere
videtur noui, si Dÿs placet, Euãgelici) quid
inter nos, et eos conueniat, & qua de re potis-
simùm disceptetur, principiò statuendũ est.

Enimuerò cùm in cæteris omnibus ineptiant, tum in hac vna re adeò
desipiunt, vt vel sola quæstione, de qua ambigitur, perspicuè, &
candidè proposita; & quàm inani flatu intumescant, & quàm
paruo labore is tumor à nobis deprimi possit, quisq; non difficul-
ter agnoscat. Primum igitur, nullam hïc de Eucharistiæ Sacra-
menti aut materia, aut forma, aut rei totius, quæ continetur, esse
Etuumq; qui per species in sensum incurrentes significantur, inte-
gritate, controuersiam esse constat. Nam nos panem & vinum,
vt Christus instituit, non quemcunq; cibum, aut quemcunq; potũ,
vt blasphemus quidam faciunt, asserimus esse materiam huius Sacra-

A ij

menti;

Illyricus lib.
edito año 15
74. cōtra Sa-
cramentari-
os, Parte 2.
Arg. 25. Par-
te 3. in solut.
3. Concil E-
phes. Ep. st.
ad Nestoriū,
& Cyrill. in
expositiōne
Atheismi 11.

menti; & sub his rem totam significatam, hoc est, Diuinitatem, Animam, Corpus, & Sanguinem Christi, cuiq; & damus, & dandam esse profiteamur. Neq; id Aduersarij inficiuntur, nisi qui cum Illyrico, Nestorio, Manichæis, & Apollinare, Christi corpus sub pane exangue, & inanime, & sanguinem mortuum, à corpore separatam, sub vino contineri, docent: immemores non minus Christi sententiæ dicentis, Qui manducat me, viuet propter me; quàm illius Pauli Doctrinæ, Christus resurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quæ certè vera esse non possent, si sanguis in Eucharistia à corpore, & anima ab utroq; separata esset. Nam cum in Eucharistia non sit aliud Christi corpus, quàm illud vnicum, et verū, quod est in cœlo, nec alius sanguis, si illud corpus, quod in cœlo est, anima non caret, nec est exangue, sed continet illum ipsum sanguinem in venis, qui est in Eucharistia, & contrà, hîc idem numero sanguis continetur ab iisdem venis: profectò illud idem numero corpus, simul erit viuum & mortuum, anima carens & animatum, exangue & sanguine plenum; sanguis item erit corpori coniunctus, & ab eodẽ omnino separatus, et ab his venis continebitur, à quibus non continetur. Quæ esse non posse, quis non videt? Quid, quòd Christus non incruentè tantummodò in Eucharistia immolaretur, sed realiter, & cruentè, quemadmodum à Iudæis occisus est, si corpus eius inanime cadauer esset? Deinde, si caro sine spiritu, & Diuinitate datur in Eucharistia, cum caro (vt Christus docet) non proficit quicquam sine spiritu: nihil Christi caro profuisset; cum tamen Christus ipse, eam carnem vitam conferre, affirmet. Demum si caro, sine anima, & Diuinitate, sub pane continetur, cum caro hæc propterea dicatur esse Christi, quia est caro subsistens in Diuina persona: si à Diuina persona destituitur, profectò caro Christi non est, quæ in Eucharistia continetur: quemadmodum cum de adoratione egimus, euidentissimè demonstrauimus.

In conclusio-
nibus, editis
anno 1535.
Cap. de ado-
rat.

Accedit

II.

Accedit Patrum autoritas, qui nusquam non affirmant, nos in Eucharistia sumere Deum, Christum natum ex Virgine, et passum: quæ in sanguinem, aut carnem seorsim quadrare non possunt. Quod Augustinus a pertis verbis docet, cum ait: Per id, quod Christus integer ascendit in cælum, illum magnam soluisse, de sua integritate in Sacramento, quæstionem. Nec minus Beda, Bernardus, Emisenus, Concilium Constantiense, Basiliense, Florentinum, & Tridentinum eandem veritatem confirmant: ut nulli dubium esse possit, nisi qui desipiat, quin totus Christus vivus sub utraque specie sit, & sumentibus administratur.

Sermo. 2. de
v̄bis Apof.

Beda 1. Co-
rint. 10.
Bernar. Ser-
mon. 2. de
Euseb Höl. 5
de Paschate,
Cōst. sess. 13.
Basil sess. 30.
Trident. sess.
23. can. 3.

III.

NE verò non integrum à nobis laicis dari Sacramentum, querantur, non quidem quò ad materiam, formam, et rem contentam, sed quò ad res ipsas, quæ per Sacramentum significantur: & id quoque initio nobis est probandum. Nam (præter totum Christum, quem dari in unica tantum specie demonstravimus) tria præcipue per hoc Eucharistia Sacramentum representantur, Commemoratio mortis Christi, Unio fidelium inter se, & cum Christo, demum animarum refectio, & nutritio. Ac Commemorationem quidem mortis Christi, Paulus unius speciei perceptione representari asseuerat, cum post datam solam speciem panis, id iubet fieri in memoriam mortis Christi. Quid porò aliud facit idem Apostolus, cum omnes nos, ait, vnum corpus esse, qui de vno pane participamus, nulla facta calicis mentione? An non ad unicam speciem, unionis nostræ cum Christo refert significationem? Refectionem verò animarum, & nutritionem, vel solius panis, aut solius potus perceptione, representari, vel inde sat constat; quòd in spiritali refectioe cibus & potus, (si spectes effectum) nullo omnino (sicut nec fames, & sitis) distinguantur. Quapropter illa etiam vocabula promiscue in Scriptura usurpantur, cum ad animi refectioem significandam assumuntur. Cibavit illum pa-

1. Cor. 11.
1. Cor. 10.
1. Cor. 10.

A iij

ne vitæ

4.
 Ecclef. 15. ne vitæ & intellectus, ait Ecclesiasticus: cùm eandem refectio-
 nem, per aquæ sapientiæ salutaris potationem, statim idem expli-
 cet. Et in nouo Testamento, Ego sum panis, qui de cœlo de-
 scendi, ait Christus: cùm aliàs clamet, Qui fitit, veniat ad me,
 Ioan. 6. & bibat.

III.

Ioan. cap. 6. IN hoc igitur vno, vis totius Cause consistit: An (cùm nemo, ni-
 si Apollinaristæ animam, vel Nestoriani Diuinitatem, aut Ma-
 nichæi sanguinem adesse simul cum corpore sub panis specie sola,
 negare possit: totum verò Christum viuum & integrum corpore,
 sanguine, anima, & Diuinitate constantem, nihilo prorsus minùs
 sub vnica, quàm sub vtraq; specie dari, inter nos, & Aduersari-
 os conueniat: et cùm Christus longè sæpiùs eum, qui se sumpserit
 sub altera specie, vitam consecuturum affirmet, quàm sub vtraq;
 aliquãdo etiã neutrius speciei faciat mentionẽ, sed quocunq; modo
 sumentis vitam promittat, dum ait, Qui manducat me, viuet
 propter me) an, inquam, rectè nos Catholici Christum vitam
 conferre statuamus, dum sub vnica tantùm specie sumitur: an po-
 tiùs credendum sit, cum Aduersarijs, Christum ita ab vtraq;
 specie pendere, vt nisi bis sumatur, nempe totus sub
 vna, & iterum totus sub altera specie,
 nobis illum prodesse non pos-
 se credamus?

PARS SECVNDA.

Ex Diuinis literis, vtriusq; , vel alterius tantùm speciei
 vsum liberum à CHRISTO institutum
 esse, demonstratur.

Asertio

5.

Assertio V.

IN ipso certè limine turpiter labuntur Aduersarij, dum suæ causæ fundamentum, firmatum satis, ac stabilitum esse illo præclaro (vt ipsi quidem videtur) argumento arbitrantur: Christus semel Apostolis vtramq; speciem porrexit: quis ergo non impium, & sacrilegum iudicauerit, sub altera tantummodo communicare? Turpiter inquam labuntur. Quamuis enim ex eo, quod Christus duas exhibuit aliquando, duas licere dare, optimè inferatur: tamen non licere vnam solam porrigere, ex eodem ineptissimè concludunt. Quid enim, si Apostolos in illa Ecclesia, quæ Spiritus sancti primitias acceperat in Iudæa, semper vnicam, nunquam vtramq; speciem porrexisset Laicis, ex Scriptura apertissimè ostenderet? Quid si Christum ipsum semel, iterumq; Laicis vnicam speciem, nunquam vtramq;, nisi Sacerdotibus, distribuisse, ex iisdem Diuinis oraculis demonstraueret?

VI.

AGe igitur, ab Actis Apostolorum incipiamus. Erant, inquit Lucas, perleuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus, seu (vt Græcus textus habet) in communione, & fractione panis, & orationibus. Quo quidem loco enumerat Lucas exercitia Christianorum, quæ in suis conuentibus exercebant: quorum primum erat, verbi Diuini auditio, secundum, oblationes, seu collectæ, quas ille communionem vocat, quia de suis facultatibus ad præsentium & inopum alimoniam conferebant; tertium, Coenæ Dominicæ celebratio, quam solito nomine fractionis panis expressit; quartum, preces. Porrò per Communionem fractionis panis, ipsum intellexisse Eucharistiam, vocare velle in dubium, insanum est.

Alioqui

6.

Alioqui negare etiam oportet Paulum de communionem veri corporis locutum fuisse, cum, Panem, quem frangimus &c. ait ad Corinthios. Quibus enim ibi verbis Paulus usus est, eisdem plane Lucas hoc loco utitur.

VII.

Quis credat porro Lucam, cum recenset exercitia pietatis, a Christianis in conuentibus fieri solita, precipuum eorum, quotidie in eiusmodi religiosi congressibus frequentatum, nimirum, Coenam Domini omisisse; conuiuium autem profanum numerasset. Egregiam vero laudem, et exercitio frequētis communionis merito anteferendam, non Epicureis, sed primitiuis illis Christianis ascripsisset Euangelista: quod in profanis celebrandis conuiuijs (neglecta Coena Domini) & perseverantes essent, & frequentes. Certe textus Syriacus omnem istiusmodi suspicionem penitus tollit, in fractione Eucharistiæ, & muneris benedicti eos communicasse, verbis clarissimis asserens.

VIII.

Quamobrem pudet Aduersarios ipsos in tam clara luce velle cæcutire. Itaque de Eucharistia locum intelligendum esse consentur Calvinus, Philippus, Smidelinus, & Lutherus, cum suis. Chemnicus tamen, licet Patres ita sentire, se non ignorare; nec eorum interpretationem rejicere se dicat: tamen ut quoquomodo locum istum in dubium vocet, sequi ex ijs, quæ diximus ait, Apostolos in vnica specie consecrasse. Quasi verò hic, quid Apostoli, non quid discipuli, ipsorum doctrina instructi, fecerint, a Luca describatur. Si ergo Apostolos Sacramentum tum primis illis Christianis sub vnica specie panis distribuisse, Lucas affirmat, & fatentur Lutherus, Calvinus, Philippus, Chemnicus: an non impius est, quicumque utramque, vel alteram tantum speciem, iuxta Christi institutum, recte dari posse, non concedit?

IX.

Certe Chemnicij Doctor Lutherus, hunc etiam locum de Eucharistia

Caluin. 4. in
stit. cap. 17.
par. 6. 35. Lu
therus To
mo 1. Genē
si, puncto 18
Melanchton
de vsu inte
gri Sacramē
ti, et Assert.
Chemnic. 2.
part. Exami
nat. ca. de v
traque specie,
pag Gog &
de Assertati
one Euchar
istiæ Smidel.
lib. de Cœna
Domini.

ristia

7.
ristia intelligendum esse docet: ubi Paulum, postquam baptizatus est, cibum accepisse, & confortatum esse legimus. Nec iniuria, cum post perfusionem salutaris aquæ communicare solitos fuisse olim adultos, constet. At ibi calicis mentio nulla. Qui locus est quidem verisimilis, & ad Lutheri sectatores conuincendos, firmissimus: sed nos ad nostra, quæ nemo sanæ mentis inficietur, redeamus.

X.

Vna Sabbathi, ait idem Euangelista, cum conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem. Quem locum non Patres modo, sed Chemnicus ipse de Eucharistia intelligi oportere affirmat. Neque enim verba Lucæ de ea re ambigere quenquam patiuntur. Nam in primis dies ipsa, qua hoc factum esse dicitur, id suadet: Vna Sabbathi, inquit Lucas. Sic autem apud Hebreos dies Dominica nuncupatur: qua die (ut auctor est Iustinus martyr, ante 1400. annos) Christiani primitiue Ecclesiæ cõuentus sacros celebrabant, in eisque Cœnæ Domini percipiendæ vacabant, & ijs, quæ supra Lucas explicauit, exercitijs insistebant. Rei deinde gestæ expositio id ipsum euincit. Narrat enim Lucas Paulum Troade septem diebus mansisse, expectantem vnam Sabbathi, id est, diem Dominicam ad frangendum panem. Quis autem erit tam demens, ut Paulum septem dies Troade expectasse, ad frangendum panem, (ut Lucas ait, hoc est, ad conuiuium profanum (quod quidem nouis istis noui Euangelij interpretibus videtur) celebrandum, sibi persuadeat? Quanto aliter Augustinus? Paulus, inquit, hic frangebatur panem in die Dominica, sicut frangitur in Sacramento corporis Christi, habuitque & antè, & post celebrata Sacramenta, sermonem ad populum. Quod si ita est, cum nulla fiat calicis mentio, vnica profecto species panis primis illis Christianis à Paulo dabatur. Quod textus Syriacus etiam confirmat, qui

B

ait:

Tõ 7. Germ.
Wittēbergg
edito, Anno
1554. Sermon.
de Euchar.
pag. 2.
Actor. 9.

Actor. 20.

2. Par. Exam.
pag. 606.

Apologet. 2.

Epist. 86. ad
Casulanum.

ait: Cùm conuenissemus ad frangendam Eucharistiam.

XI.

Quo loco aduertendum illud est, ne quam rudioribus difficultatem pariat, aut errorem, quod eodem loco, non multò post citata à nobis verba, conuiuij profani quasi simul sumpti Lucas meminisse videatur. Constat enim ex Tertulliano, Iustino, Chrysostomo, Plinio iuniore, Minutio, & D. Paulo, Christianos, quoties ad sacra sua peragenda congregabantur, solitos fuisse præter Cœnam Dominicam, conuiuium apparare: tum ut esset mensa fraternitatis, & tessera amoris, tum ut Eucharistia exemplo Christi in Cœna sumeretur. Beda etiam id ipsum, imò & Beza confirmant. Qui ergo panem consecratum à pane profano non discernendum putant, quia vtriusq; mentio simul fit, simulq; proponebatur Christianis: eos Apostolus obiurgat, quòd corpus Domini ab ἀγίας non diiudicent. Idcirco non multò post separata est Eucharistia ab eiusmodi profano conuiuij; illaq; fractio panis, hoc verò ἀγίας, ut Iudas in sua Canonica testatur, appellatum est. Quid ergo mirum, si mentio fiat profani conuiuij, post panis fractionem; si fractio panis, seu Eucharistia ad Christi exemplum, in profano conuiuij sumebatur?

XII.

Hactenus Apostolorum, nunc Christi ipsius exempla videamus. Ea verò, licet his, quæ attulimus contraria non esse, tam certò constet, quàm liquet, Christum Spiritui, qui ab ipso procedit, contrarium non posse docere: tamen Christum non vnicam, sed vtramq; speciem discipulis, in vltima illa ante mortem suam celebrata Cœna, distribuisse, Aduersarijs concedamus. Neq; enim aliud inde, quàm nostram sententiam amplectendam esse, concludere possunt. Nam si hîc Christus duas, illic Spiritus sanctus per Apostolos vnâ porrexit: certè, qui vel Christum, vel Spiritum sanctum damnare non vult, & alteram solam, & ambas simul rectè dari, concedat necesse est.

Quid

XIII.

Quid verò, si non modò non præcepisse Christum, Speciem v-
 tramq; laicis necessariò dandam esse, sed suo exemplo, vnicam tan-
 tum eis porrigendam, docuisse in hac ipsa Cœna, demonstrauero?
 Sed dic, obsecro, vtramq;ne Laicis Christus speciem porrexit, an
 alteram tantum? Imò verò (inquiunt) vtramq;. Cur ergo vnicam
 tantum speciem discipulis dedisse initio mensæ, testantur Euange-
 lista: alteram porrigere noluisse asserunt, nisi post mensam, quã-
 do iam erant Sacerdotes (per hæc verba, Hoc facite, vt vos ipse
 cogimini consiteri) consecrati, nisi, vt non Laicis, sed Sacerdotibus
 alteram quoq; speciem exhiberet? Quid igitur hinc concludent ali-
 ud, quàm, Laicis alteram, Sacerdotibus ambas species esse dandas?
 Quid, quòd non post vtriusq; speciei distributionem, sed, cum v-
 nicam tantum dedisset, Christum nos iussisse facere, quod ipse fe-
 cerat, scribunt Lucas, & Paulus? Sed aliud eiusdem exemplum
 proferamus.

XIII.

CVM recumberent (scribit Lucas de Christo, & duobus di-
 scipulis in Emaus) accepit Iesus panem, & benedixit, ac fre-
 git, & porrigebat illis: & aperti sunt oculi eorum, & co-
 gnouerunt eum. Et post pauca, ipsosmet narrantes inducit,
 quomodo cognouerint eum in fractione panis. Quæro ex nouatori-
 bus istis, quidnam per fractionem panis hîc Lucas intellexerit? In-
 terpretem Scripturæ aliû non admittit Lutherus, præter ipsam
 Scripturam: quæ, quod minus clarè in vno loco dicit, alibi clariùs
 exponit; vt collatione facta diuersorum locorum, apertè sensus
 perspiciatur. Cum ergo, sicut quæq; res alia suo proprio vocabu-
 lo, ita sacra Cœna Fractionis panis nomine, à Paulo, Lucaq; eius
 discipulo, & Patribus primitiæ Ecclesiæ semper nuncupetur, vt
 non modò Scriptura, sed Calvinus, Lutherus, & Aduersarij om-
 nes fatentur: cui, nisi de veritate verborum Lucæ malè sentienti,
 venire in mentem potest de re alia, quàm de hoc Sacramento, quod

Lucæ 24.

Actor. 2. 20.

1. Cor. 10.

Caluin. insti-

tu. 4. cap. 17.

par. 35.

Luther. To.

7. Germani.

co, Witèb.

10.

in Serm. de Eucharistia, et fraternitatibus. Et Tomo 1. Ienensis, puncto 18.

suo nomine Fractionis panis Lucas appellat, ipsum locutum fuisse? Nemo certe hoc loquendi modo sacram Coenam intelligi, in dubium vocare potest, quin se, ab Apostolo his verbis increpari intelligat: Panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? Accedit, quod nemo non videt, non Paulum modo, sed ne insanum quidem vllum, ita locutum fuisse, nisi, tanquam proprio vocabulo, sacra Coena, nomine Fractionis panis, censeretur? Neque enim alterius, quam Eucharistici panis fractio, communicatio veri corporis Christi appellatur, & est.

XV.

Equidem, si mirabilis effectus eius fractionis panis perpendatur, quo repente sunt discipulorum oculi aperti, seu potius, Divina quadam luce illustrati, ut continuo Christum, quem peregrinum putabant, agnoscerent, quam planum fiet, non de pane communi, sed de Eucharistiae Sacramento ibi esse sermonem? Is enim effectus, ut minime pani communi adscribi potest: ita maxime a sanctis Patribus tribuitur Eucharistiae. Insinuatur (inquit Theophilactus, eum ipsum effectum eius fractionis panis explicans) quod oculi illorum, qui benedictum panem assumunt, aperiuntur, ut cognoscant Dominum. Magnam enim, & incredibilem vim habet caro Christi. Complura, his per similia, apud Euthimum, Hesychium, Chrysostomum, & Bedam reperies. Et Augustinus, Non incongrue accipimus, inquit, hoc impedimentum in oculis eorum a Sathana factum fuisse, ne cognosceretur IESVS: sed tamen a Christo facta est permissio usque ad Sacramentum panis, ut unitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, ut Christus cognosci possit.

XVI.

Ad haec, nemo nescit, Consecrare, nihil esse aliud, quam benedicere: cum tam Paulus, quam tres Euangelistae scribant, benedictione Christi dicentis, Hoc est corpus meum, panem fuisse consecratum.

Theophilac. in 24. ca. Lucae.

Euthimio in 24. Lucae, Hesychius lib. 9 in Leuitico. Chrysostomus. Hom. 23. in Matth. Beda in 24. Lucae. August. 3. de consensu Euangelistarum ca. 25. Serm. 2. & 3. festi Paschatis. Epiph. 59. & Ser. 140.

cratum. Neque enim Benedicere, est signum imprimere, ut imperiti arbitrantur, (alioqui dicere debuerat Euangelista, signum impressit, dicens &c.) sed rei alicui bene precari. Qua ratione Deus benedixit Abraham, dicens, In semine tuo benedicentur omnes gentes, Similiter & Noe dicens, Crescite, & multiplicamini &c. Attamen quando, quid benedicendo sit bene precatus, non exprimitur, sed tantum in genere dicitur, Benedixit (maxime, si addatur materia panis, aut calicis, ut, si dicatur, Calix benedictionis, aut Panis, quem benedicimus) illam excellentissimam benedictionem Consecrationis, quæ per ἀνομοσίου absolutè Benedictio nuncupatur, intelligendam esse, Apostolus ipse explicauit, cum dixit: Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Sicut enim, cum absolutè Apostolum nominamus, nullo alio penitus addito, etiam si multi sint Apostoli, tamen excellentissimum Apostolum Paulum per ἀνομοσίου omnes intelligunt: sic cum Benedictionis calicem scribebant, illum calicem supremæ benedictionis, per ἀνομοσίου, Paulus accipi oportere, nos docuit. Quod apud Patres est tam frequens, ut id dissimulare, vel alterius tantum speciei cõiurati hostes, Caluinus, & Chemnicus, non potuerint. Ingenuè enim fatentur, à Paulo, & Patribus sacram Cœnam, Fractionem panis, aut Calicem benedictionis appellari solitam. Illyricus verò planè ait, benedictione calicem consecrari.

XVII.

Quæ cum ita se habeant, cum Lucas affirmet Christum panem benedixisse, & benedictum porrexisse discipulis in Emaus: quam quæso benedictionem intellexit, quam absolutè benedictionem panis: quam et à Paulo, & à Patribus per ἀνομοσίου nuncupatam esse, & ex Scriptura didicimus, et ex Aduersariorum confessione probauimus? Quis verò, vel demens, id negauerit, cum eam benedictionem, panis fractionem fuisse, in cuius communionem discipulorum oculi aperti sunt, Lucas ibidem subiiciat? Quamuis ergo

1. Corint. 10.

Calu. 4. inst.
cap. 17. par.
10. Chẽni. 2.
part. Exam.
cap. 2. pag.
66. & 616.
Illyric. cõtra
Sacramentas
rios.

12.

de hac re nullus, qui pertinaciter veritatis luci non obstitit, dubitare posse videatur: tamen si, quid ad hæc Aduersarij respondeant, perpendatur, ne obfirmatissimo quidem animo quispiam non in nostram descendet sententiam.

XVIII.

NAM si non benedixit Christus in Emaus panem, dicens, Hoc est corpus meum: quid quaeso sibi vult illud Lucæ, Benedixit? Mensam (inquiunt) benedixit. At Christum frequenter in conuiujs fuisse legimus, Lucæ 5. 7. 10. 11. 14. 19. & Ioan. 2. 12. 21. Marci ultimo: eum tamen nunquam (nisi quando stupendum illud miraculum multiplicationis panum, benedictione edidit) panem, aut communem mensam benedixisse, vllus Euangelistarum narrat. Deinde si fuisset ista mensæ benedictio ordinaria, debuit illa certè fieri initio, non in medio: debuerunt omnes cibi promiscuè, non panis solus seorsim benedici. Nec opus fuit in manus accipere. Quis enim cibos in manus accipit, cum benedicit. Nec item vulgare est in benedictionibus, & gratijs agendis, frangere solenniter cibos.

Quæ tamen omnia Christum fecisse refert Euangelista. Deniq; quid ad cibi benedictionem pertinebat, sua manu porrigere illis: cum id nunquam ferè, nisi in Sacramentali distributione fieri soleat? Quod Chrysostomus aduertens, Dominus, inquit, in via non solum panem benedixit, sed etiam manu sua dedit Cleophæ, & socio. Quod autem de manibus porrigitur ipsa sanctificatio est, & sanctificat accipientem.

XIX.

QVid, quod ex Patribus omnibus nullum, qui nobis contradicat, inuenient Aduersarij: nos verò, quotquot de ea re egerunt, nobiscum sensisse, docebimus? Certè Augustinus id apertè docet, vel in eo ipso loco in priorem Ioan. Epistolam, quem nobis maximè obijcit Chemnicus. Sic enim scribit: Discipuli non eum cognouerunt, nisi in fractione panis. Et verè, qui non sibi iudicium manducat, & bibit, in fractione panis Christum agnoscit.

Chryso. Hō.
17. Imperf.
opis in Mar.

Aug. de con:
sensu Euan.
cap. 25. Ser.
2. & 3. de fe-
sto Pasch. Et
Epist. 59. in
2. Epist. Io-
an. tractat. 2.

scit. *Et Sermone 140. de tempore: Eia fratres, ubi voluit Dominus cognosci? In fractione panis. Securi sumus: panem frangimus, & Dominum agnoscimus. Noluit agnosci, nisi ibi propter nos, qui eum non eramus visuri in carne, & tamen manducaturi eramus eius carnem. Epist. verò 59. nefas esse ait, ea de re ambigere. Hesychius verò, Inuenimus, inquit, Christum similiter post resurrectionem, per mysticam cenam, & panis fractionem manifestatum. Nec Hieronymus aliud voluit, cum ait: Illam domum, in qua ex fractione panis cognitus est Dominus, fuisse tunc in Ecclesiam consecratam. Id enim de Eucharistia Sacramento dici rectè potuit: de profano conuiuio non potuit. Sed Chrysostomus longè illustrius pluribus locis, quibus postea Theophilaetus, Beda, OEcumenius, Strabus, Innocentius 3. Paulinus, & alij accesserunt. sceti, & Tomo 5. in Oratione Dominicam. Theophilaet. & Beda in cum. Hesych. lib. 6. in Leuiticū, OEcumen. et Strab. in Luc. Innoc. 3. li. 6. de Missa, ca. 1. & 9. Paulinus in Epistola 57.*

Hesyech. lib.
2. cap. 9.

Hierony. in
Epitaphio
Paulæ. Idem
de scriptori-
bus Ecclesia.
Chrysof. To
mo 2. Hom.
9. & 17. Imps

cum Lucæ lo-
cum Lucæ lo-
ca.

XX.

Est deniq; tam aperta res, & Patrum sententia confirmata, ut Aduersarij ipsi, & Patres antiquos ita sensisse affirmant, & ita sentiendum esse non negent. Quòd Christus in Emaus dederit Eucharistiam discipulis, non reprehendimus: scribit Melanchton. Quem sequitur Chemnicus in Apologia, & ipsa Confessio Augustana. Iam verò, quàm ineptè sunt coniecturæ, quibus Chemnicus nos à tam aperta veritate auocare conatur? Non posuit, inquit, Euangelista verba consecrationis, sed tantum Christum benedixisse panem affirmavit. Fateor: sed quid inde sequatur non uideo. Hoc nimirum (inquit) ut de benedictione Eucharistia minimè sint Euangelistæ verba intelligenda. Præclare equidem. Quasi verò non constet iam, qualis sit panis, & calicis benedictio: ut si verba ipsa non exprimantur, iam de qua benedictione intelligatur, non sit omnibus manifestum: præsertim, cum ibidem sacræ Cœnæ benedictionem suo nomine, Fractionem

Melanch, li.
de vsu inte-
gri Sacram.
Chemnic. 2.
parte Exam,
cap. de com-
mun. sub v-
tray; specie.
Apolog. con
fes. Aug. cap.
de vitray;
specie,

tionem panis appellauerit. Sed mittamus ista. Quis ignorat, nec in hoc, nec in alijs Sacramentis, formæ, seu benedictionis verba in illorum administratione, sed tantum in institutione exprimi solere? Docet id vel vltimum Matthæi Caput, vbi ponitur forma Baptismi, quia ibi baptismi forma instituitur: at quando Actorum 9. 10. 16. narratur Baptismi administratio, omnis omnino mentio verborum benedictionis, seu formæ subicitur.

XXI.

CVm ergo hic tutum præsidium habere se non posse Chemnicus animaduertet, aliud diuerticulum conquisiuit. Consecrauit, inquit, Christus; non nego: at vtramq; eum speciem porrexisse affirmo. Per Synechdochen enim partem pro toto, hoc est, vnam speciem pro duabus, Euangelista numerauit. At Christum, cum primum panem porrexit, continuo euanuisse testatur Euangelium, & discipuli ipsi Dominum non in porrectione calicis, sed in panis fractione, se agnouisse testantur. Quod si, quoties placet, Synechdoches istas aduocare licet: mihi etiam cur non licebit, cum duas species enumerauit Euangelista, totum pro parte, id est, vtramq; speciem pro altera, per Synechdochen collocasse, asseuerare?

XXII.

Chemn. in
2. parte Exa-
mi. pag. 614.

AT ne contentiosus videatur, concedit tandem Chemnicus, Christum consecrasse in Emaus, & vnicam tantum speciem discipulis porrexisse: sed nequaquam, ait, à Christo præceptum est, vt idem faceremus: neq; verò Christi exempla imitanda sunt omnia. At primum quàm ineptè asserit? Cur enim præciperet Christus sub specie vna dari, quod liberum relinquere voluit, vt sub vna, vel duabus sumeretur? An non multò meliùs prouidit Christus, qui, cum id liberum esse voluisset, in Emaus semel vnam; & semel in Coena, & quidem Apostolis solis, ambas porrexit? Quanquam Laicis vnicam tantum speciem dedisse in Coena Dominum demonstrauimus. Deniq; si Christi exempla imitanda non sunt omnia, quàm

quàm iniquè concludunt *Aduersarij*, quia *Christus* utramq; *speciem* dedit in *Cœna*, sacrilegè nos *Laicis* *speciem* alteram denegare?

XXIII.

Quoniam verò ea est veritatis vis, atq; natura, ut quo magis agitur, eò magis se prodat, nec præteribo argumentum illud, quod maxime vrgent *Aduersarij*. Paulum (inquiunt) *Corinthijs* porrexisse utramq; *speciem*, tam apertè affirmat *Scriptura*, ut nec à vobis possit negari. Quasi verò *Catholicorum* quisquam, tunc temporis dari solitam utramq; *speciem* gentibus, neget? aut *Apostolum* utramq; *Corinthijs* porrexisse non fateatur? At quis *Lutheranorum* unquam, ut dixi initio, stupidam istam consecutionem (*Utramq; rectè porrexit Paulus Corinthijs*: *Peruersè igitur alteram porrexit Petrus, & Iacobus Iudæis.*) probare poterit? Ne verò *Aduersarij*, temerè à me affirmari dicant, *Iudæis* sub vnica, gentibus sub duabus, ab *Apostolis* *Sacram Cœnam* esse distributam: præterquàm quòd & illud *Lucas* affirmat, ratio ipsa manifesta persuadet. Quod enim *Apostoli* in ipsis nascentis *Ecclesiæ* incunabulis, sese novorum *Christianorum* infirmitati, in multis accommodarint, in ijs maxime rebus, quæ à *Christo* liberæ erant relicte, *Sacræ literæ* tradunt. Soliti autem erant *Iudæi* ex *Sacrificio* comedere, bibere nunquam; imò bibere scelus iudicabant inexcusabile: quod non modò *Scriptura* sæpè docet, sed & *Moyse* de *Ægyptijs* cū execratione narrat, Eos de victimis comedissee adipem, & bibisse vinum libaminum. *Contra*, *Gentiles* consueuerunt semper & cibo, & potu, *Dijs* oblato, uti: ut *Paulus* etiam explicauit, cū de *Iudæis* loquens, cibi mentionem facit, potus nullam: Nonnè, inquit, qui edunt hostias, participes sunt altaris? *Ad gentium autem morem alludens, æquè meminit cibi, atq; potus.* Non potestis, inquit, calicem bibere *Domini*, & calicem *Dæmoniorum*. Ne igitur aut illi, qui adhuc tunc erant legis studiosissimi (ut habetur in *Actis*) horrerent, si de *Sacrificio Christi* sanguinem sibi bibendum esse audirent: aut isti, sibi mi-

Numer. 15.

& 28.

4. Reg. 33 &

Exod. 32. &

24.

Deut. 32.

1. Cor. 10.

Act. 18.

nus in Sacrificio Christianorum, quàm Gentilium dari putarens, si eis sanctificatus potus denegaretur: & illos sub cibi tantum specie, & istos sub specie cibi, & potus, Sacrificij participes fieri, eo tempore expedire decreuerunt; nequaquam id ausuri, nisi à Christo liberum relictum esse vtriusus speciei usum, probè cognouissent.

XXIII.

DEmum, quid tandem ad illa longè clarissima verba Christi, apud Ioannem (ubi non semel, sed quinquies expressè, sumenti vnam speciem vitam æternam promittit) respondebunt? Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex illo manducauerit, non moriatur. Ego sum panis de cælo descendens. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum, &c. Panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita. Qui manducat me, viuet propter me. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Quod si eandem etiam vitam promittit (licet non toties) sumenti vtramq; speciem: an non necessitas cogit vtrumq; verum esse, confiteri, nisi alterum falso à Christo affirmatum esse, velint concedere? An non postulat ratio, ut cum modò sumenti alteram speciem, modò vtramq;, vitam promittat Christus; Christum sumptum credamus vitam conferre, siue in vna, siue in duabus speciebus nobis porrigatur? Nam quod Lutherus ait alicubi, Hoc capite non disputari de Eucharistia, tam stupidum est, ut etiam iuratus ipsius discipulus Illyricus contrarium planè affirmet: & tam impium, ut qui id asserat, Sacramentarius necessariò euadat. Nam qua ratione explicabit iste has Christi apertissimas sententias; eadem, & longè faciliùs explicabitur à Caluino, & illa, Hoc est corpus meum, de spiritali præsentia.

XXV.

Iam verò, quàm malè optimus generis nostri, & salutis cupidissimus Seruator consulisset multis regionibus, in quibus vel rarus, vel

vel nullus est usus vini; si vitam spiritualem, eiusque quotidianum nutrimentum, quod in Cœna consistit, sine vino (nec enim parua vini copia, ad integram aliquam communitatem potu rescindendam requiritur) constare non posse decreuisset: Impium enim est, quod emissarius ille Lutheri Melancthon suadet, nimirum, ubi vini copia non suppetit, mulsum debere consecrari: longè verò impudentius, quod nouus, scilicet, in Lituania Zuinglocaluinistarum Pontifex Volanus scribit, ut eum, qui in usu communi, versetur, potum consecremus, contra clarissimum Christi præceptum.

XXVI.

Quid autem faciendum esset abstemijs, quorum in regionibus calidis, non paruus sanè numerus reperitur? An ostendendus est illis Calix, fidesque exigenda, ut aliqui Lutheranorum affirmant? At Christus, bibere, non aspicere calicem iubet. An unicam fortasse speciem satis esse, quandocumque necessitas coget, cum Brentio sentiendum est? At si præceptum Christi est, omittenda potius esset Cœna, quam sacrilegè Christi institutio violanda. Nam & si aquæ copia deesset baptizari cupienti, licet vinum suppetere, melius tamen esset nõ baptizari, quam cõtra Christi institutionem Baptismi Sacramentum in vino conferre. Ratio sanè recta concludit, omnes eos, qui natura vini usu abstinent, summè præcellenti bono spoliatum iri; si, quod isti temere asseuerant, Christus vtriusque speciei usum omnino præcepisset.

XXVII.

Non obscurũ huius rei exemplar esse potest Ioannes nescio quis, Bonifacius, Bernardinus, homo Italus, qui Catholicæ religionis proditor, atque ob eam causam, multis iam annis patria exul, omnes penè Septentrionis oras perusgatus, omniumque hæresum, (quamuis Lutheranus videri velit) venenis imbutus, atque huc Vilmam tandem in Lituaniam delatus. Cui, cum natura à vino abhorreat, ideoque bis sub duabus speciebus Christi corpus, & sanguinè sumere nequeat, prorsus illi denegandum potius Eucharistiæ Sacramentum existi-

marune

Brent in A.
pol. cõfessio-
nis Witt̃b.
par. 2. fol.
118. & 834.

46301

mârunt Lutherani Ministri Vîlnenses, quàm totum corpus, & sanguinem Christi sub vna panis specie concedendum. Quamquam ille id sibi in Germania passim non negatum sanctè (Sanctus, scilicet, Anachoretus) affirmat. Sed noui Euangelij nouum sanctum missum faciamus, & nostra, quæ cœpimus prosequamur.

XXVIII.

QVis porrò, si Ecclesiæ, longè charissimæ Christi sponsæ, promissa expendat, de re proposita posset iure dubitare? Si enim Christus disertis verbis toties, totiesq; pollicetur, se suam nunquã Ecclesiam, in rebus ijs, in quibus nostra salus continetur, deserturum: profectò in errorem eam labi nequaquam patietur. Si ergo error est cõtra Christi præceptũ, communionẽ sub vna specie præbere: profectò cùm iam 360. ab hinc annis, vt vult Chemnicus, vel vt Casandro videtur & Caluino, 500. Ecclesia tota sub vna specie communicet, ab eo iam tempore eã Christus, contra promissionem suam, reliquit. Neque verò ineptius quicquam dici potuit, quàm quod ad hoc argumentum illudendum, Brentius excogitauit effugium: præcedentia, scilicet, secula ob ignorantiam excusari posse. Licet enim excusaretur à peccato Ecclesia: tamen nequaquã excusaretur Christus à mendacio; qui, quod promisit, non præstitit. Accedit, quòd Ecclesia Christi primis 500. vt luculenter probabimus, annis, communicauit sub vna specie. At quis dicat Ecclesiam illam, etiam ex Aduersariorum sententia, sanctam, contra apertum Christi præceptum fecisse, & facere docuisse? & Testamentum Christi sacrilegè profanasse? Nam si ita est, nulla vnquam Christi Ecclesia vera in mundo fuit. E cœlo igitur deturbent oportet, tanquam sacrilegos, & proditores, Dionysium Alexandrinum, Cyprianum, Basilium, Optatum, Ambrosium, Chrysostomum, Augustinum, & ceteros sanctissimos Patres, qui hanc doctrinam amplexi sunt, & posteris credendam traderunt.

Demum,

XXIX.

DEmum, per Deum ob testor Aduersarios omnes, si hæc consuetudo sub altera tantum specie communicandi, non ab Apostolis instituta, sed ab aliquo postea contra Apostolorum, & Christi præceptum inducta est, dicant, quis istius prodicionis primus author extiterit? Quis mensis, quis annus, quod lustrum illud fuit, quo hæc tam pestilens hæresis nata, disseminata, & alta est? Quis Hæresiarchæ huic, pro sua, & Ecclesiæ totius salute se opposuit? Quis aduersus illum scripsit? Quæ cum eo habita disputatio? Quæ conuocata Synodus? Quibus in terris tunc reliqui vixerunt Catholici; ubi Sacram Eucharistiam sub vtraque specie distribuabant, & Sacra Christiano ritu peragebant? Quo tandem modo tam pestilentem hæresim adamârunt, amplexique sunt: & ad hæc usque tempora vnâ speciem per vniuersam Ecclesiam susceperunt, & eius vsum Catholicæ fidei minimè contrarium esse senserunt docti, in docti, Concilia, & Patres omnes? Ad quod Sadeelus (in re tam seria, scilicet, lepidus totus) Perinde, inquit, facis, mi Aserteror, ac si tibi offeratur corpus aliquod, ad tabem redactum; aut nauicula rimis dissoluta, & subuersa ostendatur: vtrumque ipse neges, nisi præcisè tibi definiatur, quonam primùm tempore, vel corporis tabes cœperit esse, vel nauicula rimas agere; ac tibi ostendatur, quænam prima aquæ gutta in nauiculam influxerit.

XXX.

Miratus sum, si vnquam alibi, hoc maximè loco Sadeelis incogitantiam. Nam, sit sanè, ut aïs, Sadeele, Ecclesia nauicula, aut corpus; aut vtrumque, si mauis. An ideo solùm negamus (vt falso affirmas) Ecclesiæ Christi nauiculam naufragium passam, quia tu nescis, quando primam rimam fecerit, vel quænam prima aquæ gutta in nauim influxerit? An potiùs vesanum illud esse dicimus, quod affirmas, nauiculæ compagem dissolutam, & nauiculam ipsam aqua redundantem, & totam penitus hæresibus subuersam,

C ij

perditosque.

In confutatione Assertionum Laur. Arturi, de Ecclesia.

perditosq; quicumq; in ea nauigabant; & tamen eorum nullum id aut aduertisse, vel sensisse? Et cum in ea Ecclesia Christi nauicula tot sine vigiles nauarchi, tot peritissimi nauigationis Doctores, à Christo relictì ad consummationem sanctorum: eorum tamen neminem calami remum strinxisse: neminem ad temonem, ut fluctibus resisteret, accurrisse: neminem acclamasse, aut socios incitasse ad laborandum contra periculum: neminem demum subsidiũ postulasse, aut certè ingemuisse; sed dormiuisse plane omnes, & dormientes heresim imbibisse?

XXXI.

Iam esto, sit Corpus Ecclesia: at certè non naturale corpus est, sed mysticum. Quare longè est utriusq; ratio diuersa. Nam corpus naturale, si caput, cor, aut aliquod membrum infectum, corruptumue est, alia membra, quæ ob naturale vinculum separari non possunt, & eodem necessario influxu participant, necessario quoq; nobis etiam inficijs, & inuitis inficiuntur. At corpus mysticum, (maximè, si de doctrina agatur,) non item: nam resistere potest vnum membrum alteris nec ab altero ita dependet, ut necessario inficiatur, si non vult. Quamobrem, eiusmodi hereseos morbus, maximè quo Sacramentum, imò Christi Testamentum sacrilegè profanatur, in Ecclesiam induci non potuit, quin statim undiq; conclamaretur, Heresis, heresis, proditio, proditio: ut in cæteris semper heresibus contigisse, experientia probat. Nam obsecro, si Rex aliquis, aut Tyrannus prohibuisset, potum corporeum populis suis omnibus: an recepturos eam legem continuo populos, obseruatuosq; fuisse credimus? Nullusne se opponeret? Esetne aliquis, qui non exclamaret? An non omnes simul ingemiscentes quærentur, ea vna lege per summum scelus lata, omnibus vitam auferri; quod viuere vllus sine potu non possit? Si ergo sacri Calicis haustus, ut affirmatis, non minùs est necessarius ad æternam vitam consequendam, quàm profani calicis haustus ad temporalem hanc conseruandam: quomodo non omnes fideles ad arma con-

era eū Tyrannū, qui primus calicem sustulit, conclamaſſent? Quo
nam modo ei Tyranno, quicumq; ille eſſet, qui primus talem in-
duxiſſet legem, non omnes ſe oppoſuiſſent, & uſq; ad ſanguinē re-
ſtiſſent? Quomodo nemo, ea vna admiſſa lege, longē certiūſ pe-
rre in æternum animas, quā corpora, ſi potu priuentur, admo-
nuit, prædicauit, aut ſcripſit?

XXXII.

NEq; enim (vt tu imperitè admodū putaſti) quemadmodū
morbo humanum corpus inſicitur totum, nobis inſcijs: ita hæreſi
tota Eccleſia, ipſa inſcia, vniuerſa inſici potuit. Hæreſeos enim
author vnus aliquis ſit oportet, qui eam, non modò ſciens, & pru-
dens, ſed mordicus, pertinaciter, etiam admonitus ab vniuerſa Ec-
cleſia, completti, & tueri velit. Deinde, cū alijs venenum ſuum
communicat; illi non neſciant, quid obtrudat, ſed ſciens, & con-
ſideratè iudicent, & approbent peſtilentem eius doctrinam, e-
amq; diſſeminent cæteris. Qui ſi illam non itidem approbent, re-
pudient, execrentur, ſe opponant, contrarium prædicent, libris
conſulent, anathematizent, & ſanguine etiam fuſo veritatem pro-
pugnent. At ſi Chriſti præceptum aliquod extat de ſumendo
Calice: quid ſtupendum magis, quā quòd Patres omnes, ab Ire-
næi, imò ab Apoſtolorum temporibus, non ad Bernardi tantū,
ſed ad hoc uſq; præſens ſæculum, tam pernicioſa hæreſi contra
illud Chriſti mandatum pullulaſcente, & graſſante, tacuerint
ſemper; nemo ſcripſerit; nemo mutauerit; nemo ſenſerit; dormita-
uerint omnes? Et cū Irenæus ipſe, & Patres quāmplurimi con-
tra hæreſes ſcripſerint; ac Epiphanius primis temporibus, Au-
guſtinus medijs, extremis Damascenus, hæreſum catalogum ab
Apoſtolorum tempore diligentiffimè contexuerint; nullus tamen
extiterit, qui hanc omnium pernicioſiſſimam hæreſim numerau-
erit, quin ne innuerit quidem. An hoc ſanus quiſquam credet? Quid
ſi non modò non numerârunt inter hæreſes, ſed tanquam fidei Ca-
tholicæ conſentaneam conſuetudinem, omnes omnium ſæculorum,
& omni-

Et omnium gentium, ac nationum Patres prædicarunt? Id verò ita clarè in sequentibus ostendam, ut idem ipsi etiam Aduersarij fateri compellantur: prius tamen eorum liberam hoc in Articulo confessionem excipiamus.

XXXIII.

Quid enim Causæ est, quamobrem Aduersarij, etiam ij, qui alterius speciei vsum, ex industria oppugnandum sibi proposuerunt, liberum eum esse omnes sæpè nobiscum fateantur, nisi quia alterius speciei vsum, (quodam quasi odij furore in Pontificem perciti, nec studio veritatis, sed nocendi cupiditate, incensi) oppugnant? Inde enim fit, ut ijs animi perturbationibus nonnihil compositis, cum ad Scripturas, traditionesq; Apostolorum examinandas accedunt, retexere telam, & nobiscum alterius speciei vsum approbare compellantur. Certè Lutherus tantæ rabie in Pontificem se rebatur, ut aliquando ipse de se scripserit, Non solùm alterius speciei vsum, sed etiam Christum præsentem esse in Eucharistia, negare se percipere, quòd ea ratione se egregiè incommodare posse Papatui, intelligeret. Et alibi furore percitus, ita loquitur: Nos Christi ius habemus, & Concilia nec morari, nec audire volumus in ijs, quæ manifestè sunt Euangelij. Quin amplius dicimus, si quo casu Concilium id statueret, aut permitteret, tunc minimè omnium nos velle vtraq; specie potiri, imò tunc primùm in despectũ, tam Concilij, quàm statuti sui, vellemus aut vna tantùm, aut neutra, & nequaquam vtraq; potiri, ac planè eos anathema habere, quicumq; auctoritate Concilij vtraq; potirentur. Quod hoc carmine vir quidam, cum primis eruditus, acutè expressit.

Cœlestes epulas specie sub vtraq; Lutherus
Sumere vult populum. Cur? Quia Papa vetat.
Quòd si Concilium mandet sub vtraq; figura:
Vnam duntaxat sumet, & vltus erit.

Mander,

Luther. Epistola ad Ar-
gentinenses.

Luther. in
Tom. 2. tra-
ctatu de cõ-
munionis po-
puli.

Mandet, vt alterutra populus, vel vtraq; fruatur:

Sub neutra sumi dicet, & vltus erit.

O veteratorem, cui pro ratione voluntas:

Semper & in vetitum spiritus acer erat.

Attamen, idem ipse Lutherus, his perturbationum fluctibus, nõ nihil sedatis, veritatis euidencia adactus, sic loquitur: Non probo vtramq; speciem laicis dari, nisi fiat mandante Concilij generalis autoritate. Id verò Scripturam docere, explicat in Captiuite Babylonica, dum ait: Quamuis Romana Tyrannis integritatem huius Sacramenti nobis abstulerit, non tam peccant in Christũ, qui vna specie vtuntur: cùm Christus non præceperit vlla vti, sed arbitrio cuiuslibet reliquerit, dicens, Quotiescunq; biberitis, in mei memoriam facietis. Et alibi: Quòd alteram speciem, vini scilicet, Papistæ nobis penitus abstulerunt, quis comprobet? Quamuis parum habeat momenti, quia multò plus situm est in verbis, quàm in signis. Et tandem, in Lib. ad nobilitatem Germaniæ, concludit, Neutram partem erroneam esse: quare nec discordiam plus eam rem parere debere, quàm parit, quòd aliter vestiuntur, alijsq; gestibus vtuntur Sacerdotes, quàm laici. Quod sæpius alibi repetit. Melancton verò, Brentius, Chemnicus, Bucerus, qui rabie & odio in Pontificem cum Magistro suo certantes, alicubi strenuè vsu liberum alterius, vel vtriusq; speciei, lacerant, sedatis (vt dixi) motibus, nostram sententiam cum Luthero amplexantur. Philippus enim, Sicut edere, inquit, Suillam, aut abstinere, sic alterutra parte vti, medium est. Brentius eos, qui non possunt vtramq;, alteram iubet accipere, vt egrotos, abstemi- os, vino carentes. Chemnicus, etsi publicè sub vna negat esse communicandum: priuatim tamen sub vna communicare, licere concedit. Bucerus ad controuersiam, quæ est de vna, vel vtraq; specie tollendam, cùm primis conducturum, ait, Vt Ecclesia liberam faciat potestatem, sumendi sub vna, vel vtraq; specie, Sa-

D

cramen-

Lutherus, ad Schedulã inhibitionis.

De captiuitate Babylonica, cap de Eucharistia.

In Sermonẽ de nouo Testamento.

In Sermo. de Euchar. et in declaratione eiusdem Sermonis, et Sermonẽ de nouo Testamento. & lib. ad nobilitarem Germanicã.

Philip. in locis Cõmun. Argentorati Impress. año 1522. Titulo de abrogatione legis.

Chemnic. in
2. parte Exa-
min. Cōcilij.
In colloquio
Ratisb.

cramentum : ea tamen lege , vt nullus , quem vsus tanto
tempore retinuit Ecclesia, temerè audeat condemnare.

P A R S T E R T I A .

Sub altera tantum , vel vtraq; specie, primorum quingen-
torum annorum Ecclesia liberrimè com-
municauit.

Affertio XXXIII.

Tertul lib. 2.
ad vxorem.
& lib. de O-
ratione, sub
finem, et lib.
de Cor. mili.
Clem. lib. 1.
Stromatum.
Orig. Hom.
13. in Exod.
Cypr. lib. 2.
de spectacu-
lis, & Serm.
5. de lapsis.
Basil. Episto.
ad Casaria
Patriciam.
Hieron. Apo-
logia contra
Iouinianū.
Augu Serm.
252. de tēpe.
Hisor. An-
glican, lib. 4.
cap. 24.
Clemens E-
pist. 2.

Tertullianus suo tempore affirmat dari solitam Christianis Eucharistiam , in domos asportandam , vt ex ea sumerent , cum liberet ; quando ob persecutiones presbyterij conuenire facile non poterant. Eiusdem consuetudinis meminit Clemens Alexandrinus , Origenes , Cyprianus . Confirmat Basilius , Hieronymus , & Augustinus , qui suo etiam tempore mulieres (scribit) solitas in linteo mundo Sacramentum sumere , domumq; secum asportare . Quem morem adhuc tempore Beda vixisse , ipse Beda testis est . At hi Patres corpus Christi datum affirmant omnes ; sanguinem nullus . Nec hic potuit pars pro toto intelligi (vt nugatur Chemnicus) cum Cyprianus , & Augustinus dicant Sacramentum , quod in domos suos inferebant Christiani , viros in manu , foeminas in linteo solitas excipere , & asportare : Clemens , Diuisam prius in multas particulas , distribui : Basilius , Nonnullos earum particularum plurimas accipere consueuisse . Quid hic viri boni respondebunt ? An negabunt ? Minime . An Aphricam , Tertulliano , Cypriano , & Augustino auctoribus : Asiam , teste Clemente Alexandrino , Origene , & Basilio : Europam , Hieronymo , & Beda affirmantibus , ream fraudis Te-

dis Testamento Christi factam, & iam inde ab Apostolorum se-
rè tempore condemnatam esse affirmabunt? At nihil aliud, quam
Christum nullam unquam in terris habuisse veram Ecclesiam, as-
serere conuincuntur.

XXXV.

Quid igitur? Fuisse quidem consuetudinem in Ecclesia primiti-
ua communicandi tantum sub vna specie, negari non posse fatetur
Lutherus, & vnicus eius propugnator Chemnicus: imò, vt Stu-
diosus veritatis videatur, id ipsum fusè probat: multisq; confir-
mat: ceterum id ait in priuatis domibus, non in publicis templis
licuisse. Itane vero Chemnicus? Per te, tuumq; Lutherum iam no-
bis in priuatis domibus sub vna specie communicare licet? At cur
non etiã in templis? Si enim Christus præceptum cõmunicandi sub
vtraq; specie non imposuit, sed liberum reliquit vsum alterius, vel
vtriusq; profectò nõ modò in priuata domo, sed in publico etiã tẽ-
plo, sub vna specie licitè, & sanctè communicatur. Si verò præ-
cepit Christus, vt vtramq; speciem, necessariò sub pœna damna-
tionis sumamus: insanis profectò, Chemnici, qui sub vna specie, pri-
mitiuam illam sanctam Ecclesiã, sanctè cõmunicasse in priuatis
domibus asseueras. An alius (inquit Hier.) in publico, alius in
domo Christus est? Quod in Ecclesia non licet, nec domi
licet. Neq; verò Christus aliud destinauit priuato, aliud publi-
co vsui Sacramentum. Quid, quòd falsum planè est, in priuatis
tantum domibus, non in publicis etiam templis, Primitiuam Ec-
clesiam communicasse? Corpus enim Domini in templo sumi, &
Corpus Domini reseruari, vt domi sumatur, expressè affirmat
Tertullianus. Non putant (inquit) pleriq; Sacrificiorum o-
rationibus interueniendum, quòd statio soluenda sit, acce-
pto corpore Domini. Ergo deuotum Dei obsequium,
Eucharistia resoluit? An magis Deo obligat? Nonne solen-
nior erit statio tua, si & ad arcam Dei steteris, accepto corpore
Domini, & reseruato. Vtrumq; saluum est, & participatio Sa-
crificij,

Kemnic. par.
2. Exã. pag.
473.

Hierony. in
Apologia cõ-
tra Iouinia-
num.

Lirer. lib de
oratione.

crificij, & executio officij. Ne verò euadendi locus vllus relinquatur, non minùs in templis publicè, quàm in domibus secretò, sanctam illam Ecclesiam primitiuam communicasse sub vna specie, vbiq; terrarum, demonstremus.

XXXVI.

NAm Eucharistiam a seruari solitam, & citati Patres, & Canones, 13. & 14. Concilij Nicani dubitare non patiuntur. Eremita autem, (quia remotissimè degebant, & vix semel, atq; iterum in anno, ad ciuitates veniebant) plurimas secum accipere solebant particulas, vt B. testatur Basilius. Seruabatur etiam pro infirmis, vt in Canone 14. Nicani Concilij præcipitur: & Chennicius id negari non posse, probat ex Eusebij lib. 6. cap. 36. Què morem, non modò sanctè semper seruauit, & nunc seruat Ecclesia Græca; sed etiam in die Parasceues, panis tantum consecrabit, (& modò consecrat) quantum pro toto anno sufficere posse credebatur. Seruabatur etiam Eucharistia, vt secum illam mari, terraq; itinerantes, ob tutamen, & in periculis omnibus præsidium, acciperent. Quod in Historia Satyri fratris, ab Ambrosio Episcopo conscripta, & Tharsicij Martyris, apud Bedam legitur. Demum seruabatur ad communionem publicam, siue Sacerdotum, siue Laicorum ex præsanctificatis, quando nimirum Sacrificium, (qui est actus letitiæ) ad significandum mœrorem, non peragebatur. Quam ob causam Sacerdotes Græci non consecrabant tota Quadragesima, nisi die Sabbathi, et Dominica: reliquis diebus sumebant ex præsanctificatis, vt affirmat Concilium 6. generale, & Leo IX. Quod neq; in Latina Ecclesia inusitatum est. Sic enim Ordo Romanus, (qui liber adeò vetustus est, vt ad certam originem referri non possit) habet: Pontifex discooperiat sancta, & diuidat oblata: communicet omnis populus, & summat de ipsis oblati integras, ad seruandum in sequentem diem Parasceues, de quibus communicabunt absq; sanguine Domini. Innocentius III. etiam ait, ex traditione Apostolica

Epist. ad Cæsariam Patriciam.

Beda in Martyrologio, 15. August.

Concil. 6. generale, Can. 52. Leo Epistola ad Michael Imper. Cap. de consecra Chrysmatis. Innocent. 3. Epist. ad Eugubinum.

270
Stolica obseruari, ne illo biduo, Parasceues, & Sabbathi sancti,
vnuquam Sacramenta celebrent Sacerdotes, sed ex præsantifica-
tis faciant communionem. Cuius consuetudinis meminit etiam Con-
cilium Laodicenum, anno 360. post Christum, Athanasius in E-
pistola ad Populum Alexandrinum, Rabanus lib. 2. de institu-
tione Clericorum, cap. 37.

XXXVII.

AT licet domi diutius seruaretur, vt pro infirmis integro anno,
sive ad longa itinera, sive ad communionem Græcam Quadragesi-
malem, ex præsantificatis: non nisi in panis specie, id fieri potuis-
se, quis dubitet? Nam modicum vini consecrati, quod æstu, vel
frigore, vel motione corrumpitur, & varijs casibus, necessariò ef-
funditur, nec ad longa profectò, maxime equitantium, itinera, a-
ptum erat: nec nimis calidis, aut nimis frigidis regionibus, per tot
dies; & multò minùs (quod Heremiti faciebant) per tot menses,
aut annum (quod pro infirmis fiebat) aut debuit, aut potuit aser-
uari. Nec solum rei congruentia, sed eorum etiam, quos nomina-
uimus, Patrum verba, quæ non nisi de corpore solo reseruato pos-
sunt intelligi, id demonstrant. Quod enim seruasse fideles domi
testatur Hieronymus, id corpus Domini vocat. Romæ (ait) hanc
esse consuetudinem scio, vt fideles semper Christi cor-
pus accipiant &c. Et non multò infra: Probet se vnusquisq;
& sic ad corpus Christi accedat. Sic, quod scribit Ambro-
sius circumgestatum à fratre suo Satyro, id dicit inuolutum fu-
isse in orario, seu Stola, ad collumq; alligatum. Sic enim ait: Di-
uinum fidelium Sacramentum poposcit, & illud ligari fe-
cit in orario, & orarium inuoluit in collo: atq; ita se deie-
cit in mare, quoniam solius fidei arma quæsierat. Quod
Beda à Tharsicio gestatum ait, id & Domini corpus vocat, &
ita in veste compositum ait, vt reperiri ab Ethnicis curio-
sius inuestigantibus, quid ferret, non potuerit. Quod apud
Cyprianum per ciuitatem, & ad spectacula circumferri, erat so-
litum,

Hieron. Apo-
logia in Io-
uinianum.

Serm. de la-
pſis.

Serm. de Spe-
ctaculis.

Serm. de la-
pſis.

litum, & in arca ſeruari. ſanctū Dei alicubi, alibi cibum vocat. Sic enim ſcribit: Puella ſacrificantibus nobis, indignè obrepiſit: non cibum, ſed gladium ſibi ſumit. Et alibi: Qui feſtinans ad ſpectaculum, & adhuc ſecum gerens, vt aſolet, Euchariftiam, &c. Et iterum: Cū quædam arcam ſuam, in qua Domini ſanctum fuit, manibus indignis tentaret aperire &c. Et ibidem: Partem cum cæteris auſus eſt latenter accipere: ſanctum tamen Domini edere, & contrectare non potuit. Quæ omnia, quis ſanus niſi de ſpecie panis intelliget? Quo enim modo quocunq; ferri, etiam ad ſpectaculum: quomodo in ſtola ligari, in veſte componi potuit ſanguis Chriſti, ſub ſpecie vini?

XXXVIII.

S. Amphilo-
chius in Vi-
ri D. Baſilij.

Euſeb. 6. Hi-
ſtor. Eccle.
cap. 36.

Chemnic. 2.
part. Exam.
pag. 473.
Can. 76.

*Iam infirmis datam, ſub vna ſpecie Euchariftiam, nemo poteſt dubitare. Nam vt S. Amphilochius ſcribit, D. Baſilius in fine vite ſue, eam ſub panis ſpecie accepit, quam in eum uſum, multis annis antè diuinitus admonitus, conſecratam, in columbæ vaſculo, ſeruauerat. Eandem ſpeciem panis accepit Ambroſius ægrotans. Sic enim Paulinus in vita Ambroſij: Honoratus tertio vocem vocantis audiuit. Qui descendens obtulit ſancto Domini corpus; quo accepto, emiſit ſpiritum. Dionyſius Alexandrinus, teſte Euſebio, de Serapione ſene moriente, & Euchariftiam per puerum noctu petente, ſic ſcribit: Sacerdos, morbo fortè vexatus, accedere ad eum, non poterat; puero exiguanam quandam Euchariftiæ partem dedit, præcipiens, vt eam madefactam, in os ſenis infunderet, &c. Particulam igitur puer, quam aſportarat, madefactam, in os ſenis infudit etc. Quod teſtimonium tam clarum eſt, vt etiam impudentiſſimum Chemnicium inſiciari puduerit: quapropter id etiam, ſimilibus exemplis, confirmat. Concilium Carthaginense 4. cui interfuit Auguſtinus, iubet in os morientis Euchariftiā infundi. Quod certè de ſpecie vini, quam moriens poſſet transmittere; non de pane, quem iam extra ſenſus poſitus (de tali enim infirmo loquitur) de-
glutire*

glutire non potest, Concilium intellexit, vel certè de particula Eucharistiae madefacta vino, ut moris fuisse ex Matisc. Conc. 2. & Dionysio Alexandrino, & alijs Patribus constat, intelligendum est. Concilium deniq; Toletanum vndecimum apertè affirmat, infirmis vnicam panis speciem dari solitam. Liberat enim à censura primi Concilij Toletani eos, qui Corpus Christi reiecerunt: quia non ex infidelitate hoc egerunt, sed quòd præter Dominici calicis haustum, traditam sibi non possent Eucharistiam deglutire. Inde enim apertè constat, traditam fuisse præter calicis haustum Eucharistiam. Deniq; ex Iustino, Irenæo, & Eusebio constat, ante 1400. annos solitam fuisse transmitti sacram Eucharistiam ægris, & Episcopis Romam venientibus, à Pontificibus. Id autem tantum sub specie panis factum esse, & res ipsa indicat, & à peritissime colligi potest ex Clemente, Epistola 2. & Lucio Papa, Distinctione 82. Can. 19. Iam infantibus diutissime in Ecclesia primitiua, ministratam fuisse Eucharistiam, apud omnes in confesso est. At eos sola specie sanguinis vsos, ex Cypriano apertè colligitur, idq; Euagrius, & Nicephorus, in more fuisse longo tempore in Ecclesia, asserunt, & miraculo stupendo confirmant. Idem asserit Hugo, & Sigismundus Baro, in Historia Moschorum; quos adhuc modò egrotis, & infantibus solam speciem vini dare testatur. Quid, quòd, cum Manichæi (qui verum sanguinem in Eucharistia ideò esse non credebant, quòd Christum phantasticum corpus assumpsisse crederent) speciem vini sumere recusarent, & inter Catholicos, qui sub vna sumere consueuerant, tunc temporis latenter communicarent: S. Leo iussit omnes Catholicos communicare in festo Paschatis sub vtraq; ut Manichæi, qui calicem respuebant, dignoscerentur. Quod si Catholici fuissent ante soliti sub vtraq; specie communicare, quo quæso modo Manichæi calicem respuentes, antè in communionem Catholicorum latitare potuissent? Quorsum Leo iuberet, ut deinceps sumerent Catholici, saltem in Paschate, vtramq; speciem, ut Manichæi dignoscerentur?

turè

Can. 11.

Iustin. Apol.
2. ad Antonium.

Oræneus Epist. ad Victorium.

Euseb. 5. Histor. cap. 24.

Euagr. lib. 4. cap. 35.

Cypr. Serm. 3. de lapsis.

Niceph. 17.

Histor. 25.

Hugo. lib. 2.

de officijs Ecclesiast. ca. 20.

Segis. Baro.

de rebus Moscoviticis.

Serm. 4. de quadragesima.

ma.

30.
tur, si Catholici utramque accipere consueuissent? Sed quorsum,
in hoc probando laboremus, cum ratio per se ipsa euincat, quod in-
fantas panis speciem manducare non possint.

XXXIX.

His accedit, quod frequens est mentio in antiquis Concilijs, &
Patribus Communionis Laicæ, per quam communionem eam, quam
Laicis sub vna specie damus, intellexisse, & vocabulum ipsum
suadet, & ipsorum Conciliorum verba manifestè ostendunt. Nam
quod aliqui Hæreticorum excogitarunt, per Laicam communi-
onem eam, quæ sine consecratione, sub utraq; specie tamen accipie-
batur, intelligi oportere, ineptum esse, luce clarius est. Eam si-
quidem communionem Laicam pro delicto aliquo graui, loco poeni-
tentia, Diaconis imponi solitam, affirmat Concilium Elibertinum,
& Agatense, ante 1300. annos, Can. 50. & Felix III. Epist. I.
cap. 2. & Ciricius Papa. Imò Agaten. Concilium Can. 2. 5. et
7. hanc poenam imponit etiam Clericis cæteris, non ordinatis. Qua-
lis autem esset poena Clerico, aut Diacono, qui non poterant conse-
crare, prohibere, ne consecrarent. Commenti sunt igitur nihilo-
melius aliud effugium Aduersarij, per Communionem Laicam,
intelligendam eam, quæ sumebatur inter Laicos. Concilium præ-
terea Sardicen. Cano. 2. & Felix Papa Epistola I. cap. 2. qui-
busdam nec in fine dandam esse communionem præcipiunt, ne Lai-
cam quidem. At quis ibi de loco, vbi Laici communicabant, agi
dicat, cum infirmus iaceret in lecto? Erat ergo Laica communi-
o, sub vna specie, ad quam cum redigebantur Clerici, qui ex consue-
tudine sub utraq; communicabant, grauis erat poena, quia arguebat
illos, ex ordine Clericorum esse deiectos.

XL.

Nec defuerunt miracula, in Ecclesia Dei, ante mille etiam an-
nos patrata, ad communionem sub vna specie confirmandam. Qua-
le est, quod D. Cyprianus de puella quadam narrat. Accipite
(inquit) quid euenerit: præsentem me, puellam, quæ ex ido-
lolo

Can. 76.

Can. 50.

Serm. 5. de
lapis.

lothito comederat, Sacrificantibus nobis, mater secum infert. Vbi, cum solennibus impletis, Calicem Diaconus offerre presentibus incepit, accipientibus cæteris, locus eius aduenit: faciem suam puella, instinctu Diuinæ Majestatis auertere; os labijs obturantibus premere; calicem recusare. Perstitit tamen Diaconus, & reluctanti licet, de Sacramento calicis infudit. Tunc sequitur singultus, & vomitus: in corpore, atq; ore violato Eucharistia permanere non potuit. *At obsecro, si iam antea puellæ datum erat sub altera specie corpus Christi: cur eadem, vel similia prodigia, in specie panis sumptione facta, Cyprianus non enumerat? Cur sanguinem Christi sustinere non potuit, quæ sustinuerat corpus Christi? Sanguis ergo Domini puellæ porrectus fuerat, sine specie panis.*

Optatus Mileuitanus, Iusserunt (inquit) Episcopi Donatistæ Eucharistiam canibus projci, non sine signo Diuini iudicij: nam iidem canes accensi rabie, ipsos Dominos suos, quasi latrones, sancti corporis reos, dente vindice, laniarunt. *Quo loco panis species, quomodo potuerit projci, et comedi à canibus, facile intelligitur: quomodo autè vini species potuerit projci, quomodo à canibus comedi, qui à vino natura abhorrent maxime, fugiuntq; non video: ut taceam, quòd Optatus ibi illos, sancti corporis, non sanguinis, reos esse proclamat.*

XLI.

Tempore Chrysostomi, Sozomenus, & Nicephorus, similibus propè verbis, mandarunt posteritati mulieris Macedonianæ se. *Æ, timore mariti fictè communicantis, miraculum.* Ancillam (inquiunt) sibi ad fraudem faciendam sociam adiungit. Itaq; tempore communionis (intelligunt autem, qui Christo sunt initiati, quid dicam) illa, quod acceperat, continens, velut oratura procumbit. Famula interim astans surtim porrigit, quod ferebat (panis id erat communis) quod simul atq; dentibus admotum esset, in lapidem induruit.

E

Tunc

Lib. 2. cont.
Donatistas.

Sozom. li. 8.
Cap. 5.
Nicepho lib.
13. Hist. ca 7.

Tunc mulier timore confternata ob tantum miraculum, cum festinatione ad Episcopum accurrit, seipsam indicat, & lapidem ostendit, qui manifesta vestigia morsus, sed materiam ignotam, & inusitatum colorem referebat. *Quis hic dubitare potest, tunc distribuendi sanguinis consuetudinem non fuisse: cum nec altaris ministri mulierem ad poculum adegerint, sed accepta specie panis, abire permiserint: & illa se nullo dolo armauerit, quo Sacerdotem in calice falleret, ut in pane armauerat. Inaniter enim, & frustra panem tantum ad ludificandum apparatuset, si calicem se euadere non posse sciuisset.*

XLII.

Lib. de prædict. & promissis, cap. 6.

Propper Aquitanicus, Puella obsesta (inquit) peracto Sacrificio partem corporis Domini tinctam à Sacerdote percepit: semihora mandens traicere non valuit. Manu igitur sustentante faciem eius Sacerdote, ne sanctum proijceret, à quodam Diacono suggestum est, ut calicem salutarem gutturi eius Pontifex appliceret. Quod ut factum est, Sacramentum, quod ore gestabat, cum laude Redemptoris, transglutisse se puella clamauit. Hic iam utramque speciem minimè porrectam esse, negare quis audeat? Nam licet non vino, sed sanguine panem intinctum (quod tamen falsum esse, supra ex Concilio Matisconensi, Dionysio Alexandrino, & alijs demonstrauimus) concederemus: certè tamen, panem intinctum sumere, non est calicem bibere. Nam si non ipsum bibere sub specie liquoris, sed sumptionem corporis & sanguinis Christi tantummodo exigunt, licet non sit sanguis sub specie liquidi epotatus: id totum nos omnino etiam concedimus, qui sanguinem, & corpus sub una specie damus.

XLIII.

Lib. 3. Dialo. cap. 3.

Gregorius verò Magnus sic scribit: Beatissimo Pontifici Agapito, in Gracia, curandus oblatus est mutus, & claudus: protinus venerandus vir, orationi incubuit, & Misfarum solennia exorsus, Sacrificium in conspectu Dei omnipotentis

nipotentis immolauit. Quo peracto ab altari exiens, claudi manum tenuit, atq; assistente, & aspiciente populo, eum mox in proprijs gressibus erexit; cumq; ei Dominicum corpus in os mitteret, illa, prius muta ad loquendum lingua soluta est. *Accedat vel vnicum etiam, ex infinitis prope modum, Bernardi miraculum.* Indignè accedentem quendā (inquit *Guilelmus Abbas*) ad sacram communionem, quia causa latens erat, noluit sanctus repellere. Itaq; sumens homo Eucharistiam, non potuit ad vltiora traicere; & diu multumq; conatus, cum nullo modo præualeret, anxius, & tremebundus clausam ore seruabat. Expleta deniq; Orationis hora sexta, Patrem sanctum traxit in partem, eiusq; pedibus aduolutus, cum multis ei lachrymis, quod patiebatur, aperuit, & aperto ore ipsam quoq; Eucharistiam ostendebat. *Nemo, credo, sibi persuadebit, hominem vini speciem, per tam longum tempus orationis, simul cum specie panis, clauso ore retinere: postea totā causam suam sancto aperire, et aperto ore Eucharistiam ostendere potuisse, si os vini specie habuisset occupatum?*

Guilhelm.
Abbas lib. 1.
Vitæ Bern.
cap. 9.

XLIII.

Verum illustrius reperiri vix vllibi potest testimonium, quā illud, quo Carolum illum (qui à rerum gestarum gloria Magni cognōtū accepit) in publico templo, cum toto populo communicare solitum, idq; à DEO miraculo confirmatum fuisse, & per Ethnicum regem pro palatum, ostenditur? Incessit cupido Principi Wedekindo (Caroli, inquit *Crantzius, hosti*) lustrare eiusdē Caroli Imperatoris (qui tum aderat) castra: quod habitu mendici fecit; attamen ex incuruo manus digito agnitus, ad Carolum delatus est. Erat tunc Sanctissimus Paschæ dies. Imperator hilariter accipit venientem, percunctatus, quid sibi vellet indignus principe habitus? Respondit: Volui, Serenissime Rex, hoc habitu incognitus

Alber. Crantz
ius lib. 1.
cap. 9.

E ij

lustrare

lustrare secreta gestorū, quæ cognitus non tam fideliter aspicerem. Quid igitur (inquit Rex) vidisti, quod te vidisse delectat? Stupor (inquit) erat, quod de manu purpurati Sacerdotis singuli pulchellum puerum in os fusciperent: quem quibusdam arridere, vltro properare, alijs verò abhorrentem auertisse vultum, & tamen in ora demissum, nec redeuntem aspexi. Hoc quid sit, necdum accipio.

XLV.

Atq; hæc de miraculis satis. Intinctam particulam datam fuisse olim, & exemplum Serapionis, ab hinc 1400. circiter annos, ex Dionysio Alexandrino, referente Eusebio: & puellæ obfessæ, ex Concilio Cartaginense, Cap. 76. ab hinc 1300. item ex Prospero ante 1200. annos, atq; ex Concilio Matisconē. 2. satis cōstat. Quod si Christus non liberum reliquit vsū vtriusq;, vel alterius speciei: profectò & comedere vnā, & bibere alterā speciem necesse est. At (vt diximus) non bibit, qui intinctam particulam in sanguine accipit: neq; comedit, si tantū sanguinem cū imposta intus particula corporis bibit. Christus enim, ipserum sententia, nō solū se comedi, sed etiā sub æterna damnationis pœna bibi præcepit.

XLVI.

Demum, reliquias Eucharistiæ, quæ supererant ex commūione, non solū distribui solitas innocentibus, & ieiunis pueris, sed sibi eas etiam aliquando datas esse, testatur Nicephorus. Quam consuetudinem non modò suo tempore viguisse, sed iam tunc veterem fuisse, Nicephoro antiquior Hesychnus, & hoc etiam superior Euagrius affirmat, eandemq; stupendo miraculo de puero Iudæo, qui eas aliquando accepit (vt cap. 3. diximus) confirmatam cælitus asseuerat. Esse autem hanc Apostolicam consuetudinem non negabit, qui Clementem Romanum sic loquentem audierit: Sacerdos, Diaconus, & Minister, cum timore & tremore, reliquias fragmentorū Domini custodire debēt, ne qua putredo in

Niceph. lib.
17. Historiæ
suæ, Cap. 25.

Lib. 2. in Leu
uit. cap. 8.

Epistola 2.

do in Sacrario inueniatur: ne cum negligenter agitur, por-
tioni corporis Domini grauis inferatur iniuria. *Et paulo
post*: Qui autem residua corporis Domini, quæ in Sacra-
rio relicta sunt, consumunt, non statim ad communes ci-
bos excipiendos conueniant. *Quid hic, obsecro, negabunt Ad-
uersarij, quò minus unicam speciem semper distributam esse con-
cedant? Authorum enim, hystoriæq; grauitas tanta est, quæ ab eis
negari non possit, quin ridiculi habeantur.*

XLVII.

*AD Synedoches igitur confugiant, neesse est, vt per vnã, v-
tramq; speciem intelligendam esse dicant. At id si maximè vel-
lem mihi persuadere, non possem. Nam quomodo, quæ nullo alio
vocabulo, quàm reliquiarum corporis Domini, & portionum, fra-
gmentorum, residuorum corporis Domini, relictorum in Sacrario,
appellat Clemens, ea aliud ego putem fuisse, quàm fragmenta spe-
tierum panis consecrati? Sed clariùs adhuc Euagrius: Vetus fu-
it consuetudo Constantinopoli, vt si quando multæ ad-
modùm particulæ puri, & immaculati corporis Christi
Dei nostri superessent, pueri impuberes, qui Scholas fre-
quentabant, accerferentur, easq; manducarent. Quod cum
factum fuit, filius cuiusdam Hebræi, vna cum pueris ver-
fatus est, qui quidem, parentibus percunctantibus causam
moræ ab eo, respondit, vt res se habuit, se cum alijs pue-
ris pariter comedisse. *Audis non semel, sed bis, & sæpius re-
petitum, pueros particulas corporis Christi, non epotasse, sed mã-
ducasse, & comedisse affirmantem Euagrium? Dabatur ergo pu-
eris vna species. Dabatur etiã in templo omnibus adultis vna: man-
sissent enim profectò reliquiæ specierum vini, quæ biberentur, si
vt sub specie panis, ita sub specie vini, Christus in templo fuisset
populo distributus. Erat igitur tempore Euagrii vetus consuetudo,
nimirum à Clemente Romano, hoc est, Apostolorum temporibus
deducta, vt vnica species in templo distribueretur. Nec minùs id
E iij confirmat**

Lib. 4. cap. 35
Eccle. Hiflor.

Niceph. lib.
17. Histor.
cap. 25.

36.

confirmat Nicephorus, qui eandem hystoriam totidem verbis conscripsit.

XLVIII.

Canon. 6.

*Q*uid si adhuc longè his omnibus grauius testimonium accedat, quod non modò consuetudinem eam fuisse illis seculis affirmet, sed planè conceptis verbis, sub vnica specie panis, eas reliquias dispersas fuisse, asseueret? Matifconense igitur 2. Cõcilium audiamus: Quæcũq; reliquix Sacrificiorum, post peractam Missam, in Sacrario supersederint, quarta, vel sexta feria innocentes, indicto eis ieiunio, easdem reliquias conspersas vino, percipiant. *An potuit clarius aliquid dici, quàm, Reliquias corporis Domini, non sanguine, sed vino conspersas, dari innocentibus consumendas? Concludam tandem rem tali testimonio, vt id qui neget, meritò ex hominum numero exterminandus videatur. Clemens Alexandrinus, Origenis præceptor, ab hinc 1400. annis, tanquam antiquum morem refert, quòd apertè in templis vnica tantùm species omnibus dari solita fuerit; alterius tamen speciei sumptio alicubi cuiusq; permissa sit arbitrio. Sic enim scribit: Etiam Eucharistiam cum quidam, vt mos est, diuiserint, permittunt vnicuiq; ex poculo eius partem sumere.*

Lib. 1. Stromatum.

XLIX.

De Consecr.
Dist. 2. Cap.
Cõperimus.

*R*idiculus verò est, quòd cum omnium Patrum, orbisq; totius consensum, pro libertate vsus alterius, vel vtriusq; speciei conspirasse videant. Aduersarij: non tamen satis tutum præsidium in tanta autoritate esse arbitrentur, sed vnus Gelasij (quem aliàs detestantur) detorta sententia tutissimos se esse iudicent. Sed quã vel vnus eis Gelasius faueat videamus. Comperimus (inquit) quòd quidam sumpta tantummodò sacra corporis portione, à calice sacri cruoris abstineant, qui proculdubio (quoniam nescio qua superstitione docentur obstringi) aut Sacramenta iutegra percipiant, aut ab integris arceantur.

Hæc Gelasius. An potest hîc sanus quispiam dubitare, Decretum hoc d

hoc à Gelasio, tantùm ob superstitionem quorundam, fuisse consti-
 tutum: cùm expressè dicat, se illud condere, quoniam nescio qua
 superstitione quidã obstringi docentur, vt à calice abstineant? Si
 autẽ superstitione à calice abstinebatur, quis nostrũm nõ concedit,
 meritò vtriusq; speciei vsum à Pontifice esse præceptum, quemad-
 modum nunc etiam, ob contrariam superstitionem, Ecclesia præci-
 pit ab altera abstinere? Quæcunq; ergo superstitio illa fuerit, siue
 Manichæorum, siue Priscillianistarum, qui tunc grassabantur,
 à calice abstinere præcipiebant (vt ex Leone, & Augustino col-
 ligitur) quòd vinum fel principis tenebrarum esse docebant, vel,
 quòd Christiũ sanguine caruisse arbitrabantur. An nõ meritò igi-
 tur prohibuit Pontifex impiam sacri calicis abstinentiã? An non
 meritò subiecit, Talem diuisionem mysterij, sine grandi sacrile-
 gio, nõ posse fieri? Quod enim maius est sacrilegiũ, quàm quòd fel
 principis tenebrarum in sacro calice contineri crederetur, ob eãq;
 vel similem aliam superstitionem, mysterium diuidendum puta-
 retur, et à sacro calice abstinendũ? Nec pudet ineptos, illud pro se
 adferre argumentum, quo longè profectò meliùs contrariũ, quàm
 quod ipsi volunt, probaretur. Neq; enim ob aliam causam Gela-
 sius prohibet sub vna specie communicare, nisi quia superstitione
 quadam se astringi ad respuendum calicem, Manichæi cre-
 debant. Dabatur ergo sub vna specie, antequam ista
 superstitio doceretur. Quod si absq; super-
 stitione prædicta, abstinuissent à
 Calice, eam se non prohibitu-
 rum fuisse, eorundem
 verborũ vi, satis
 testatur Ge-
 lasius.

Leo Sermo.
 4. de Quadra-
 gesima.
 Augustinus
 Hæresi 46.

Ex S. Scripturæ locis, quibus Aduersarij vtramq; speciem à Christo præceptam esse affirmant, contrarium potius euincitur.

A ssertio L.

Nihil frequentius Aduersarij usurpant, nullumq; firmitus telum ad Catholicos prosternendos esse arbitrantur, quam vnum illud, quod omnes passim de Calice à Christo dictum esse, inclamant. Bibite ex eo omnes: nihil clarius à Christo dici potuisse existimantes. Verum ex hoc primo, & quasi unico fundamento ipsorum, qualia sint reliqua, Lector coniectet. Nam vt illud Lucae omittam, Accipite, & diuidite inter vos: an non Marcus illos prorsus coarguit, cum dicit: Et biberunt ex eo omnes? Quis enim, nisi stipes, non aduertit, Christum omnes illos, qui aderant, quibus Calicem dedit, non omnes nondum natos homines ex illo calice bibere iussisse: cum Euangelista, post exhaustum à duodecim solis Apostolis, calicem, subdat, Et biberunt ex eo omnes? Mirum esse ait Lutherus, quod ista verba Marcus scripserit. Sed cum verbis Scripturæ credere nolit, negare tamen illa non audeat; perfidiam ille suam, & stoliditatem admirando prodit, veritati verborum sacri Euangelistæ nihil obest. Sed fingamus, nec Lucam dixisse, Diuidite inter vos calicem, nec Marcum, Biberunt ex eo omnes: obsecro, cum ait Christus, Bibite ex eo omnes, quos volunt Aduersarij comprehendi illo verbo (Omnes) nisi eos, qui eum calicem ebiberunt? Quod si ita est, cum eum calicem

In magna cō
fess. de Cœna
parte 2. To-
mo 2. Wit-
tēberg. Ger-
manico, fol.
118. pag. 1.

calicem soli duodecim Apostoli, qui aderant, exhauferint totum: profectò presentes tantum, non omnes homines, iussit ex eo bibere.

LI.

AD Paulum semper confugiunt Chemnicus, & Aduersarij omnes. Hunc aiunt normam certissimam veri vsus huius Sacramenti, prout à Domino acceperat, tradidisse. At Paulus nullã prorsus istius, Bibite ex eo omnes, facit mentionem. Quòd si hoc erat Christi præceptũ, profectò non fideliter, sed sacrilegè Corinthijs Paulus, quod à Domino acceperat, tradidisset, si omisset illa verba: maxime cùm Matthæi Euangeliũ, qui solus verba hæc habet, Bibite omnes, nondum extaret, vnde illud præceptum cognoscere potuissent. Demum, constare inter omnes, Chemnicus asserit, ijs dictum esse, Hoc facite, quibus dictum fuit, Comedite, Bibite. Si ergo, Comedite, & Bibite, dictũ fuit omnibus, & , Hoc facite, omnibus est dictum. Sacrilegè igitur Aduersarij prohibent fœminis, & plebeijs quibusuis Consecrare, & facere, quod fecit Christus, & contra Christi Testamentum faciunt omnes, qui illis obediunt. At Chemnicus, fœminis, aut populo Sacramenta ministrare, cautum esse à suis, & à Christo docet. Accedit, quòd Luthero Authore, constat apud Lutheranos omnes, Christum, cùm dixit, Hoc facite, iussisse facere, quod ipse fecerat, hoc est, consecrare, & distribuere. Quòd si non Sacerdotibus, sed omnibus dictum est, neesse est, pueros, fœminas, rusticos, non solum consecrare, & accipere, sed etiam distribuere. Quòd si omnes consecrant, & distribuunt: quis erit, cui Ministri distribuant?

Parte 2. Exam-
minis.

Secunda par-
te Exam. pa-
gina 756.

LII.

Gannit tamen hic nescio quis Hamelmanus, omnibus esse dictum: Bibite ex eo: quia Christus Marci 13. Apostolis dixit: Quod vobis dico, omnibus dico. Ego verò, ne impostorem, & Scripturæ sacrilegum deprauatorem dicere cogar Hamelmanum, malo verborum Christi malè memorem existimare. Nam

F

Christus

Marc. 13.

Matth. 10.

CHRISTVS ait: Quod vobis dico, omnibus dico, Vigilate. *Hereticus verbum, Vigilate, ademit, vt ineptus sensum efficeret ineptum. Nam, si quæ dicuntur Apostolis, omnibus dicuntur: Omnibus igitur dicitur illud, Nolite possidere aurum, neq; argentum, nec duas tunicas habeatis, nec calceamenta in pedibus: & similia plurima, quæ stupidus nunquam concedet Hamelmanus. At si ad solos Apostolos dixisset, Bibite omnes (infert subtilissimus Hamelmanus) solis ergo etiam Apostolis dixit, Qui pro vobis effundetur. Nec aduertit plumbæus iste Theologus, hoc vno argumento abundè contrarium demonstrari. Nam si, cum ait, Bibite ex hoc omnes, intellexisset non Apostolos solos, sed omnes Christianos: satis erat dixisse, Pro vobis effundetur; & stultè prorsus adderet; Pro vobis, & pro multis effundetur, vt Matthæus, & Marcus Christum dixisse scriperunt. Non enim pro omnibus, & quibusdam alijs Christi sanguis effusus est. Sed clarius hoc ipsum (vt illud, Bibite omnes, solis Apostolis dictum esse, omnes intelligant) vel hoc vnico argumento euadet. *As* (& rectè; negari enim non potest) *is esse dictum, Bibite vos omnes calicem istum, quibus dictum est, Qui pro vobis effundetur; eisdem enim Christus alloquitur. Sed illud Pro vobis effundetur, non pertinet ad omnes homines, sed ad omnes presentes tantummodo. Ergo neq; illud, Bibite vos omnes, ad omnes homines, sed ad omnes presentes spectabit. Ridiculum enim esset, si quis illud, Pro vobis effundetur, omnibus hominibus dictum esse assereret: quadoquidem non modò Marcus, sed Matthæus, etiam, (qui solus habet; Bibite omnes) Pro vobis, & pro multis effundetur, Christum dixisse scribunt. Insanus igitur, & impius est, qui Bibite ex hoc calice omnes, non solis presentibus, sed omnibus hominibus dictum esse arbitrantur. Cur ergo (inquit Lutherus) nisi vt Calicis necessitatem ostenderet Christus, illud, Bibite ex hoc omnes, Calicis addendum putauit: cum de specie panis id dicere superfluum esse iudicasset. Ad quod facilem, & cla-**

ram, re-

Tomoz. Latino de captiuitate babylonica.

41.

ram responſionem verba ipſa ſubminiſtrant . Dederat Chriſtus ſub ſpecierum fracti panis particulis corpus ſuum unicuiqꝫ ſanguinem verò quem in vno calice porrigebat , vt non vnus totum , ſed (quemadmodum Marcus ait) ſinguli ita biberent , vt omnes bibere ex eo poſſent , admonuit.

LIII.

Illo igitur fundamento funditus conuulſo, alterum, cui tota iſtorum ſtructura innititur, quàm item ſtabile, quàmqꝫ firmum ſit, examinemus. Nemini, inquiunt, dubium eſt, per illud, Hoc facite, Chriſtum iubere, id nos facere, quod ipſe fecit. At ipſum vtramqꝫ ſpeciem diſtribuiſſe, Euangelium teſtatur. Cur ergo Chriſti præceptum peruertemus? Hic verò non minùs ridiculi ſunt Aduerſarij, quàm in prioribus fuerunt. Cùm enim, Hoc facite, ijs dictum ſit, quibus dictum eſt, Comedite, & Bibite (vt ipſemet aſſeuerant) ſi ridiculos, & impios eſſe eos oſtendimus, qui credunt illud, Bibite omnes, non præſentes tantùm, ſed omnes homines reſpicere: conſequens profectò eſt, tales quoqꝫ eos eſſe, qui verbum, Facite, non ſolis Apoſtoliſ, ſed omnibus dictum eſſe affirmant. Apoſtoliſ enim, eorumqꝫ ſucceſſoribus, fate- mur à Chriſto dictum, Hoc facite, ſcilicet, quod ego feci, id eſt, Vtramqꝫ ſpeciem, quemadmodum ego feci, conſecrate, & ſumite. Nequaquam igitur licet proteruo cuiſpiam Lutherano, illud præceptum, Hoc facite, omnibus dictum eſſe, contendere. Hoc ipſo namqꝫ ſe, ſuaqꝫ Sectæ omnes condemnabit, qui omnium ſuorum ſeci, foeminis, pueris, ruſticis, ſutoribus, lixiſ, ganeonibus, non præcipiunt, vt faciant, quod Chriſtus fecit, hoc eſt, conſecrent, & diſtribuant. Quinimò multo maioris ſceleris eos arguet, qui plebem prohibent, ne paſſim id faciat. Deniqꝫ, ſi omnibus eſt dictum, Hoc facite, nemo, qui non conſecraret, & diſtribueret, ſalutem conſequeretur. Concedant igitur vel inuiti, neceſſe eſt, ſolis Sa- cerdotibus dictum eſſe, Hoc facite.

NEq; mihi quisquam obiiciat, eadem se ratione dicere posse, illud, Hoc facite, dictum esse solis Apostolis, qua ego assero illud Comedite, & Bibite, solis Apostolis esse dictum. Nam præterquam, quod Euangelistæ (ut docuimus) illud esse dictum, non omnibus hominibus, sed solis Apostolis, declararunt; ex ipso etiã Christi præcepto id ipsum liquet. Cùm enim tunc Christus nulli adhuc dedisset facultatem suum corpus consecrandi, fieri non poterat, ut corpus suum consecratum omnes comedere præciperet, cuius consecrandi nulli mortalium fecerat potestatem. Neq; verò tam præposteræ erant Christi Domini actiones, ut antequam vel facultatem consecrandi suum corpus cõcessisset, illud comedi omnibus præciperet. Longè verò secus se res habet in verbo, Hoc facite. Nam per illud, & dabatur potestas consecrandi, & Sacramentum instituebatur, quod ipsi quoq; Aduersarij fatentur. Cum autem non pro Apostolis solis, sed pro Ecclesia vniuersa à Christo constet instituta esse Sacramenta: consequens est, verbum, Hoc facite, non ad solos Apostolos, sed ad eorum quoq; successores in Ecclesia vsq; ad consummationem seculi pertinere.

LV.

Hic cedere Aduersarios, necesse est: pergunt tamen adhuc quasi redintegratis viribus, vrgere. Sit sanè illud, Hoc facite, omnibus Apostolorum successoribus, & Sacerdotibus dictum, ut vultis: certè Christus non iubet, nisi ut id faciant, quod ipse fecit. Cùm ergo ipsum non solum consecrasse, sed etiam distribuisse vtramq; speciem constet: vtramq; profectò speciem non solum consecrare, sed etiam distribuere præcepit. Ad quod clara est responsio: Esto, rectè hoc inferatur. At, si illud, Hoc facite, non de vtraq; sed de vnica specie, à Christo distributa, dictum esse ostendero, an non tota eius argumenti vis in caput ipsorum redundabit? Estne, obsecro, hæc illatio bona? Christus ambas species dedit, iussitq; facere, quod ipse fecit: ambas igitur dari iussit? Optima, inquit. Itane

unt. Itane verò? Si igitur Christus unicam tantum speciem dedisset, cum id, quod ipse fecit, nos facere iussit, præcepisse illum dicerent, ut species unica daretur. Annuunt. Cum ergo Lucas, & Paulus (qui duo soli illud verbum, Hoc facite, expresserunt) asserant Apostolis Christum initio Coenæ acceptum panem, & consecratum porrexisse, & continuo, ut id facerent, antequam ullam calicis fecisset mentionem, præcepisse illis verbis, Hoc facite: clare sequitur, ex Aduersariorum sententia, hoc verbo præcepisse Christum, ut unicam speciem distribuerent. Accedit, quòd Paulus, qui institutionem Coenæ se tradere affirmat, sicut eam à Domino accepit, alterius quidem speciei distribuendæ meminit; sed de calice loquens, nullã omnino præcepti distributionis mentionem facit, sed tantum consecrationis, his verbis: Similiter & Calicem, postquam cenauit dicens, Hic calix, nouum Testamentum est in meo sanguine: & statim, nullo prorsus verbo addito, nulla facta distributionis mentione, subiicit, Hoc facite, quotiescunq; bibetis, in meam commemorationem. Quibus verbis docet, se accepisse à Christo, id sacerdotes facere debere, quod immediatè antè retulit Christum fecisse, nimirum, ut consecrent, & alteram speciem distribuant. Pudeat igitur Chemnicium, & Aduersarios omnes, nobis ampliùs in hac re Paulum obijcere: cum ne minimam quidè in narranda institutione Calicis, præcepti mentionem fecerit. Quid, quòd hoc non contentus, ut planissimè, liberam esse Calicis sumptionem, declararet, hæc eadem verba, Hoc facite, post Calicem repetens, quod de vna specie immediatè antè simpliciter protulerat, modò non nisi apposita particula illa libertatis (Quotiescunq;) enunciat; Hoc facite (inquiens) quotiescunq; bibetis, &c. Quo verbo, necessitatem vtriusq; speciei amouere, libertatemq; datam declarare voluisse Paulum, ipsemet Lutherus affirmat luculenter, in Captiuitate Babilonica, cuius verba paulo infrà recitabo. Quod si ita non est, cur quæso Paulus, nisi fortè ad illaqueandas fidei animas, libertatis particulam

(Quoties cūq; addidisset? Cūr Euangelistarum nullus, quod dixit de panis specie (Hoc facite) de Calice similiter expressit? Iam verò, si Christi exemplo, ad utraq; speciem dandam permoueri se dicant: an non demonstratum est supra, laicis vnam à Christo distributam speciem in Cœna, alteram planè denegatam, nec nisi Sacerdotibus exhibitam: ut vel eo vno exemplo, utraq; speciem non esse præceptam, ostenderetur? An non in Emaus vnicam quoq; Christum dedisse docuimus? Præterea, si Calicem idèò necessario dandum putant, quia Christum à postolis eum porrexisset credunt: imitentur quoq; Christum in cæteris Cœnæ actionibus, necesse est. Calicem ergo nec mulieribus dare; nec nisi, post cœnam nec nisi, postquam omnes corpus sumpserint, consecrare; nec paucioribus, quàm duodecim dare; nec corpus, nisi sub vesperum, inter cœnandum, & sedendo accipere; nec utrumq;, nisi post pedum lotionem, facere illis licebit. Quorum omnium nihil penitus faciunt Aduersarij; ac ne faciendum quidem censent. Atq; hærent duæ præcipuæ bases huius structuræ Hereticorum: iam reliqua quantum habeant ponderis, expendamus.

LVI.

Cūr Christus (inquiunt) utraq; speciem instituisset, si populo alteram tantùm satis esse voluisset? Egregiè sanè. Quasi verò, si liberum utriusq;, vel alterius speciei usum esse volebat Christus, non necessario debuerit ambas instituere. Deinde, pari ego modo contra obijciam: Si populo consecrandi potestatem concedere noluit Christus: cur illam instituit? Quoniam autem in utroq; eadem est ratio dubitandi, utriq; vnica responsione satisfaciet D. Augustinus: Alia (inquit) omnibus præcipiuntur, alia singulis quibusq; generibus personarum: multa præcipiuntur ut fiant, sed non ut à singulis fiant. Ut ergo consecratio, ita & quæ fit per utraq; speciem, Sacrificij representatio, in Eucharistia instituitur, ut fiat, sed non, ut ab omnibus fiat. Licet enim omnium sit suscipere Sacramentum: non tamen fœminarum, puerorum, laicorum est sacrificare:

erificare, sed folius id est proprium Sacerdotis. Cùm ergo in consecratione Sacrificium peragatur, (vt omnes Aduersarij fatentur, & ego Capite precedenti demonstraui) Sacrificiũ autẽ in remissionem peccatorum, sine maculatione, vel cruenta, vel mystica (vt Paulus testatur) esse non possit: sit vt sine vtriusq; speciei consecratione, qua maculatio representatur, non possit consistere hoc Sacrificium. Vnde merito à Christo calix instituendus fuit. Sacramentum verò hoc, ciem illud tantũ exigat, ad salutem, & vitã consequendã, vt carnem veram, verumq; sanguinẽ, & totum Christum suscipiamus: siue id sub duobus signis, seu speciebus, siue sub vno fiat (vt Christus ipse testatur, cùm ait: Qui manducat me, viuet propter me) merito profectò est vtraq; species instituta à Christo; meritoq; altera laicis minime necessaria iudicata.

LVII.

IAm, quàm facile est, quod tanto perẽ etiam vrgent: Probet se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Nam ibi Apostolus Corinthijs, ad quos scribit, qui sub vtraq; specie eõmunicabant, accõmodat sermonẽ: precipit q; ne quis audeat accedere ad panẽ illũ sacratũ, et Calicẽ, quẽ accipere consueuerunt, nisi prius illa dijudicet à communibus cibis. Cùm verò Corinthijs concedamus vtrò, datã tunc fuisse vtrãq; speciẽ: quo quæso necessario præcepto, omnibus dandam esse vtramq; speciẽ, inde concludent? Quæ solutio licet tam aperta sit, vt nihil omnino possint opponere: quoniam tamen abundamus in bona causa, sit fanẽ illud non Corinthijs, quibuscum loquebatur, dictum, sed omnibus Christianis (quod tamen falsissimum est, Corinthios enim, quòd indignè communicarent, non omnes homines, ibi reprehendit) quid inde concludent contra nos, qui ex Christi instituto licitam, liberamq; esse vtramq; speciẽ docemus? Nam Paulus hĩc nihil aliud facit, quàm quemq; non probatum à pane illo, & calice arcere: probato verò ad vtrumq; aditum patefacere. Neq; enim ibi Paulo erat propositum, vt de vna, vel duabus speciebus aliquid scriberet. sed.

ret, sed ut ad præparandos eos, qui ad Sacram Cœnam accedebant, probationem, & dijudicationem præciperet. Quid, quòd verba Pauli Aduersariorum errorem minimè patiuntur; nostram sententiam apertè confirmant? Nam licet eo Capite utramq; speciem commemoret, quæ apud illos, utpote Gentes, in vsu erat: tamen quid potuit dici clarius, ut ostenderet liberam, non necessariam esse utriusq; speciei sumptionem, quàm sic concludere: Quicumq; ergo manducauerit panem, vel (non, Et) biberit calicem Domini, &c. Et iterum: Accipite & manducate, Hoc est corpus meum. Hoc facite in meam cõmemorationem? Cùm tamen de Calice consecrato non dicat, Hoc facite (absolutè) sed, Hoc facite, quotiescunq; bibetis, &c. Demum, quid si negem à Paulo esse scriptum, Sic de pane illo edat, & de calice bibat: sed, De pane illo edat, vel de calice bibat? An non corrueat continuò vno icstu tota eorum fabrica? Id verò mox demonstrabo: si (ut vnica responsione pluribus satisfaciam) eum Ioannis locum, qui maximè Aduersarijs fauere videbatur: Nisi manducaueritis carnè filij hominis, & biberitis eius sanguinè (què ipsi timore correpti, ne dum eo Capite Ioannès nos oppugnarent, turpius eiusdem Capitis verbis conciderent, vtrò è manibus abiecerunt. dicentes, ne literam quidem de Eucharistia, in illo Ioannis capite contineri) eisdem Aduersarijs sponte liberum restituamus.

LVIII.

NEgo igitur planè à Christo dictum: Nisi manducaueritis, & biberitis: sed, Nisi manducaueritis, vel biberitis: Sicut etiam nego prorsus legendum esse, a pud Paulum, Et de calice bibat, sed, Vel de calice bibat. Nemo enim, vel leuiter Hebraicis imbutus, ignorat (Vau) qua dictione Hebræi exprimunt Coniunctionem, Et, sæpè pro vel, aut, siue, & similibus poni: præsertim cùm res eiusdem generis ea particula connectuntur. Ob eamq; causam in Scripturis frequentissimè, Et, pro Vel vsurpatum reperitur.

Neq; enim alia de causa Iacob ait ad Laban: Si ego transiero ad te tumu-

te tumultum istum, & tu ad me; *cum haud dubie*, Aut tu ad me, *dicere voluerit*. Nec aliud sibi vult illud: Absq; tuo imperio non mouebit quisquam manū & pedem. *Quis enim dubitet*, Manum, vel pedem, *fuisse dicendum?* Eadem prorsus ratio est illius locutionis in Exodo: Non facies tibi sculptile, & omnem similitudinem eorum, quæ in cœlis, & quæ in terra sunt, & quæ in aqua. *Ibi enim Et, pro Vel, positum esse, omnes indubie fatentur*. Sic quoq; ait Scriptura: Percutiens patrem, & matrem suam: *Et, Maledicens patri, & matri, morte moriatur*. At quis dubitet, Et patri, *pro Vel patri, scriptum fuisse?* Nec minus clarum est illud: Filia Sacerdotis si fuerit vidua, & repudiata: *cum Vel viduam, vel repudiatam intelligi Deus voluerit*. An non Et, *pro Vel positum est apud Marcum, cum ait: De die illa, & hora nemo scit, nisi solus Pater*. Sic enim in Græco (qua lingua Marcus scripsit) legimus: *quanquam Latinus inter pres morem, quem diximus non ignorans, Vel, pro Et, reddidit; De die illa, inquires, vel hora*. An verò simul copulativè tantummodò, non etiam disiunctivè prohibere volebat Paulus commessationes, & ebrietates, *cum dicebat: Non in commessationibus, & ebrietatibus: non in cubilibus, & impudicijs?* Haud dubie disiunctivè, *ut sensus sit: Non in commessationibus, vel impudicijs*. Quod ne semel, aut iterum Paulo imprudenti excidisse causentur, id sæpe, & longè planius alibi scribit: Fornicatio, & immunditia (Sic enim in Græco legimus) non nominetur in vobis, & turpitudine, & stultiloquium. *Vbi minimum ter, Et, pro Vel constat esse collocatum*. Sic Deutoron. Cap. 18. Iudicum 11. Leuit. 17. Numer. 23. Iob. 38. Psal. 8. Ezech. 13. & 18. & alibi sæpè eam loquendi formam reperies. Id verò non solum esse usu tritum in alijs Scripturæ libris, sed hoc ipso loco ita factum esse, nemo dubitare potest, qui Christum paucis versibus secum pugnanti affirmasse, nolit concedere. Nam paulò ante illa verba: Nisi manducaueri-

Gen. 41.

Exodi 20.

Exodi 21.

Leuit. 22.

Mar. 13.

tis &c, bis promiserat vitam ei, qui se manducaret: hoc loco minatur mortem ei, qui se comederit, nisi etiam biberit. At quis secum pugnare ista non videt: Omnem hominem habere vitam æternam, qui manducat Christum: & Nullum habere vitam, qui manducat Christum, nisi etiam bibit eundem? Quid, quod statim post hæc verba, iterum bis comedenti se Christus vitam promisit, Qui manducat (inquiens) me, viuet propter me: & Qui manducat hunc Panem, viuet in æternum? Si ergo Christus non mentitur: sument i ipsum, siue sub specie panis, siue sub specie vini, siue sub verag, vita conferetur: non sument i vlllo modo, vita prorsus denegatur. Neq; enim alterum tantum dictum Christi verum esse, credendum est, sed vtrumq;.

LIX.

AT & in hoc quoq; liberales simus: donemus illis, dictum esse, quod cupiunt. Quantum, quæso, presidij in illa Ioannis sententia habere possunt: cum Christus illud vnum eo loco incredulis Capharnaitis uoluerit persuadere, vt suam se daturum esse carnem ad manducandum crederent; nihil omnino de speciebus, vna, vel duabus sollicitus? Quod apertissimè constat vel ex eo, quod Christus promiscuè modò sub vna, modò sub duabus, modo neutrius facta mentione, se sument i, equè vitam æternam promittit? Hoc igitur agebat Christus, vt Discipuli per sui sumptionē, siue sub cibo, siue sub potu, vitam accepturos se esse intelligerent. Accedit, quod cibi & potus mentionem facere Christum hoc loco debuisse, res ipsa exigere videbatur. Voluit enim Christus declarare plenam, & perfectam refectionem spiritualem, quam in Sacramento Eucharistiæ erat daturus. Cum autem plena corporis refeccio, sine cibo & potu non constet: per manducare & bibere, refeccio spiritualis plenissima animæ (quam Christus per sui ipsius sumptionem fieri, Iudæis tunc persuadere conabatur) meritò fuit explicanda.

PARS QVINTA

Non Apostoli solùm, sed Christus ipse exemplo suo docuit, se Ecclesiæ suæ potestatem reliquisse, qua signa externa, quæ de essentia Sacramentorum non sunt, varijs obortis hæresibus, & casibus, posset pro rei necessitate moderari.

Assertio LX.

*V*nc, ut quanta sit Catholicæ veritatis vis, agnoscant omnes, nihil sint, quæ attulimus omnia. Nihil Christi illa verba, Hoc facite (quibus solis Sacerdotibus præceptum Eucharistiæ conficiendæ, & sumendæ datum est, ut ipsi fatentur Aduersarij) quæ

non post calicem, sed post speciei tantùm alterius sumptionem à Christo dicta, testantur omnes Euangelistæ. Nihil ipsius Christi exemplum, qui laicis bis vnâ, vtrâq; nunquam distribuit. Nihil Apostolorum consuetudo, qui Eucharistiâ nunquam primitiue illi Christianorum multitudini in Hierusalem, nisi sub vna panis specie (Luca teste) distribuerunt. Nihil promissio Christi, vltimâ sepius ijs, qui se sub vna, quàm qui sub vtrâq; acceperint, pollicentis. Nihil totius Ecclesiæ Christi, iam inde ab Apostolorum tempore, vsus constantissimus. Nihil libertas calicis à Christo facta, Paulo ipso referente, quam etiam Lutherus agnoscit. De Calice enim loquens sic ait, Hæc quotiescunq; feceritis: cum tamen de altera specie immediatè antè dixisset simpliciter, Hoc facite, non, Hoc quotiescunq; facitis. Nihil, quod Matthæus, & Marcus affirmat, post priorem speciem Christum dixisse, Hoc facite: post posteriorem, nec istos, neq; alios, Euangelistas

Ioan. 6.

G ij

commemo-

commemorare, quod tale quippiam dixerit. Nihil confessio Aduersariorum, qui priuatim altera sanctè vsos semper fuisse primos Christianos asseuerant. Nihil inquam hæc omnia sint. An tamen frustra à Christo Ecclesiæ suæ dictum putemus: Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit? Et iterum: Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus. Et longè apertissimè, cum Phariseorum vitam reprehenderet, doceretq; quod inde non deberet populus occasionem sumere, minùs obtemperandi Cathedræ, ait: Super Cathedram Mosi sederunt Scribæ & Pharisei, omnia quæcunq; dixerint vobis, seruate, & facite, secundùm opera illorū nolite facere. Ergone tantū Christo tribuit Synagoga, vt dicat, Omnia, quæcunq; dixerint vobis, seruate, & facite: Ecclesiæ suæ (quam sibi suo sanguine desponsauit: quam fecit dispensatricem mysteriorum Dei, & columnam, ac firmamentum veritatis: contra quam nec portæ inferi vnquam præualere possint) non reliquit potestatem ea signa externa, quæ de essentia Sacramentorum non sunt, pro loco & tempore moderandi? Quam longè aliter Augustinus? Saluator, inquit, ideò non præcepit, quo deinceps ordine Eucharistiæ mysteria sumerentur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locum. Quod recepta in Ecclesia Christi vniuersa, ab Apostolorum temporibus consuetudo confirmat tam certò, vt etiam quinti eorum Euangelij celebris buccinator, Bucerus hoc ipsum palàm docuerit. Ait namq; Signa hæc externa, omnia in hominum vtilitatem esse instituta. Quapropter, si quo casu hominum vtilitas ijs signis impediatur, Christum Ecclesiæ reliquisse potestatem, qua, vt fidelis dispensatrix mysteriorum Dei, pro rei necessitate ea signa moderetur.

LXI.

Sed vt hoc Aduersarij illi ipsi, qui id negant, confirment, efficiam. An de ijs Eucharistiæ externis signis aliter, quàm de vna, trina&c

trinam immersionem, in Baptismo statuendum est, cum utrumque sit
 Sacramentale signum à Christo institutum? Si ergo Ecclesie dis-
 positioni reliquisset Christum, ut posset vel sub una, vel triplici
 immersione, vel etiam sola aspersione, Baptismum conferre, Aduer-
 sarij ipsi non ambigunt: quid causæ est, cur dubitent, eandem
 Ecclesiam simile signum in Eucharistia Sacramento, iustis de cau-
 sis, moderari potuisse? An non est apertum Christi præceptum
 de baptizandis omnibus? Quis autem nescit, Baptizandi verbo, nõ
 tam actum aspergendi, quam lauandi significari? Nisi quis
 renatus fuerit, ait Christus, ex aqua &c. Maxime, cum id eti-
 am Apostolus, affirmare videatur, dum eius ritus mysticam si-
 gnificationem explicans, ait: Consepulti sumus cum illo per
 Baptismum in mortem: & Si complantati facti sumus si-
 militudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus.
 Quis ergo neget in Baptismo, si non trinam immersionem, certè vel
 unicum lotionem non minus à Christo exigi in Baptismo, quam in
 Eucharistia utriusque speciei sumptionem? Atqui iam inde à Cy-
 priani tempore, infirmos, qui non sine incommodo lauari poterant,
 Ecclesia sola aspersione iussit baptizari. Quem morem in hodie-
 num vsque diem, non Ecclesia modò Catholica ubique, sed Hæretici
 etiam obseruant: imò Volanum ipsum, quemadmodum & om-
 nes Lituanos, aspersos aqua Baptismi, non lotos, & immersos,
 constat. Cur ergo Aduersarij Christi Ecclesiam, illam etiam pri-
 mitiuam, quam ipsimet sanctam esse prædicant, ob minus grauem
 causam, præceptam à Christo lotionem externam, in aspersione iu-
 re optimo mutasse asserunt: eandem tamen Ecclesiam Christi mo-
 dò condemnant sacrilegij, quòd ob longè grauiores causas, sub alte-
 ro tantum signo totum Christum dari præcipiat?

LXII.

Nec in Baptismo solùm ritus externi ob necessitatem aliquam,
 vel ob errorem, ex tali ritu suborientem, sunt sublati: sed etiam in
 hoc ipso Eucharistia mysterio plurimi immutati sunt, sublati non
 pauci.

pauci. Solebant Apostoli proximè ante Coenam, Eucharistiam distribuere: sed quoniam ex eo ritu error oriebatur, quo Corpus Christi à cibis communibus non discernebatur, consuetudinem illam omittendam esse, olim Ecclesia statuit, & Aduersarij omnes modò observant. Christus ante Communionem discipulorum lauit pedes, & exemplo huic à se dato, etiam verbum hoc adiicit: Si ego laui pedes vestros, Dominus, & Magister: & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodùm ego feci, ita & vos faciatis. Demùm, cum, vt mysterium in lotionem contineri explicaret (quemadmodùm optime Ambrosius, Cyprianus, Bernardus, & Optatus explicant) addiderit, Si non lauero te, non habebis partem mecum: cur aduersarij omittunt pedum lotionem? Qua auctoritate verbum Christi immutârunt? Certè initio nascentis Ecclesiae, pedes communicantium lauabantur: & quia error, quo nescio quis Baptismus ante Eucharistiae sumptionem necessarius putabatur, ab Ecclesia, pro auctoritate sibi à Christo tradita, is ritus est omnino sublatus. Ne id ipsum (inquit Augustinus) ad Sacramentum Baptismi pertinere videretur, multi in consuetudinem recipere noluerunt, nonnulli etiam de consuetudine auferre non dubitârunt. At Aduersarij, qui eam potestatem negant, qua fronte id omittere sunt ausi?

LXIII.

IN Azimis, ob morem legis Mosaicæ, consecrãdum esse necessarium, Ebionitæ pertinaciter affirmabant. Ad eam hæresim extirpandam, Leo Papa iussit in fermentato consecrari. Græci asserunt necessario in fermentato consecrandum: Ecclesia iussit in azimo consecrari. Valentiniiani, & Manichæi sub vtraque tantùm specie communicandum contendebant; quòd sanguinem verum habuisse negarent Christum Dominum; & vinum, fel principis tenebrarum esse arbitrentur: Ecclesia Romana ab hinc 1200. annis, iussit in Paschate omnes sub vtraque specie communicare. Contra, Ne-

Bernardus
de Cœna.
Ambrosius 3
de Sacramen-
tis cap. 1.
Cypr. Serm.
de lotionem pe-
dum.

August. Epi-
stola 119.

Ex Ricardo
Victorino.

Augustin. ad
Quoduultre-
um.

53.
trà Nestoriani, & nostro tempore plurimi Lutherani, quia solum sanguinem in Calice, & solum corpus sub pane esse arbitrantur, ac idcirco utriusque speciei sumptionem necessariam esse docent: Ecclesia (quæ probe scit, signa hæc, à Christo, ad ædificationem fidei, non ad destructionem esse instituta) ne virus istud Hæreseos longius serperet, sub unica tantùm specie dari iubet Eucharistiam; ut eo factò, totum Christum sub specie panis, totum item sub vini specie esse, docerent docti, discerent simplices, utriusque testarentur.

LXIII.

Iam ob pericula profanationis Sacrorum, et scandala, quæ emergunt, quàm multa à Deo instituta, rectissimè sunt immutata: Ipsam à Deo institutam Baptismi formam, Ecclesia Apostolica mutare, dum ea causa aderat, minimè dubitavit; cum non ut Christus iusserat, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ne tres Deos esse putarentur, novos Christianos, sed, In nomine Christi, ut id gloriosius redderetur, baptizavit. Quàm leue verò erat illud scandalum, quod oriri poterat inter Iudæos, si sanguinem, et suffocatum Gentilibus, factis Christianis, post promulgatam legem, edere permetterent Apostoli: attamen illud tantum apud eos, ponderis & momenti habuit, ut cum iam lex sua natura concidisset (ita ut nihil prodesset ei, qui illam servaret, quia Christus iam venerat; & illa Christum venturum falso iam tunc nunciabat) tamen à sanguine & suffocato ut abstinerent Gentiles, Apostoli præciperent. Quid, quòd Iudæos, Christianos factos, totam legem per multos annos ita servare passi sunt, ut etiam ipsi Apostoli cum ipsi eandem servarent? Nam & Paulus ipse, qui dixit; Si circumcidimini, Christus vobis nihil prodest, Timotheum circumcidere, ad vitandum scandalum, non dubitavit.

LXV.

VT eadem etiam scandala vitarentur in Ecclesia, cessatum est,
ab aspor-

Clemens A:
lexandr. lib. 1
Stromatum.

54.

ab asportanda domum, vel sumenda manu Eucharistia: etiam si mo-
rem eum diu Ecclesia Apostolica retinuerit. Cessatum item à cõ-
munionem infantium, ne periculo irreuerentiæ exponeretur Eucha-
ristia. Ob eandem causam ægris, in quibus esset periculum vomit-
us, Eucharistiæ Sacramentum ne daretur, cautum est. Postre-
mò non tam lege, quàm profanationis, & sacrilegij horrore, quod
frequentissimè in haustu calicis conspiciebatur, cum summa omni-
um Catholicorum perturbatione, piorum dolore, scandalo pusillo-
rum, irrisione Berengarianorum (qui sanguinem Christi mortuum
sub vino esse contendebant) permoti populi, utramq; speciem spon-
tè accipere desierunt; eamq; consuetudinem longo post tēpore Con-
stantiense Concilium confirmavit.

Seff. 13.

LXVI.

ET certè, antequam ad grauiora veniamus, quàm erat indecens il-
la perturbatio, quæ in Sacramentorum administratione conspicie-
batur, cum Ecclesia utriusq; speciei vsum retinebat. Principes
enim, & Domini, vino, quod rusticis dabatur, non contenti, vel il-
lud non ferentes, suum sibi vinum domo asportari, & seorsim con-
secrari, iubebant; nec id communi, sed priuato poculo sibi pro-
pinari volebant. Quare sua pocula ferebant, quæ adhuc in antiquis-
simis aliquibus templis visuntur pretiosissima. Huc accedebat,
quòd in tanta multitudine, vix fieri poterat, ut aliqui morbo con-
tagioso non laborarent: at is, præsertim in regionibus calidis, fa-
cillimè contrahitur, haustu eiusdem calicis, & ex eadem parte,
maximè si ieiuni accedant. Sed ad grauiora scandala veniamus.

LXVII.

QVanta, quæso, vini copia, pro tot millibus (quæ in communionem
generali simul accedunt) debuit consecrari? Aliquot profecto do-
lia erant necessariò consecranda, & ex illis in minora vasa (quod
certè, sine frequentissima effusione sanguinis Christi, fieri non po-
tuit) infundendus sanguis: priora autè vasa lauanda, et à reliquijs
sanguinis Christi purificanda. At quomodo doliū in templo à Sa-
cerdote

55.

cerdote lauandum fuit? In ipsa verò sumptione quid fieret? An non in populo frequenti necessario reperiuntur anus ineptæ, tremuli senes, improvidi adolescentes; maximè, dum huc illuc impellitur vnda populi, & quisq; studet alterum anteuertere, & calicis haustum præripere? Quàm facile fiebat, imò quàm difficile non fiebat, vt aliquando per imprudentiam, vel præcipitantiam, totum poculum, aut saltè guttæ aliquæ pretiosissimi sanguinis Domini nostri, vel in barbas, vel in sinum, vel in terram effunderentur? Quanta tunc, quæso, mentis perturbatio? Quantus dolor? Quanta dubitandi in fide ignavis rusticis dabatur occasio? Quàm sæpe vel auidius, vel incommodius haurientes, per tussim aliquid reijciebant sanguinis? Pro infirmis verò quàm difficile asseruabatur paucillum vini, quod vel motione, vel calore, vel etiam tempore modico corrumpitur, facillimè effunditur, dum fertur, Cerzè in pagis omnibus, in quibus rarò fit Sacrum, remedium pro infirmis, & morientibus nullum relinquebatur: si alteram tantum speciem accipere non potuerunt, alteram conseruare nequibant. Quæ cum ita sint, qua fronte Lutherani, qui ob irreuerentiam, pueris denegandam docent totam Eucharistiam, Ecclesiæ succensent, quòd ob multò grauiorem irreuerentiam, & scandala tam perniciososa vitanda, totum Christum sub vnica specie largitur?

LXVIII.

SEd illud hinc sequi necessario, infert Chemnicus, vt Christus, quòd ista non viderit, imprudentiæ condemnatur. Equidem, qui Christum vtramq; speciem populo dari iussisse docent, vt faciunt Lutherani, quomodo eum à tam graui calumnia liberent, viderint. Nos verò eius Diuinam sapientiam extollimus, qui locorum, temporum, personarumq; varietates omnes presentes, & futuras prospiciens, Ecclesiæ suæ liberam sui corporis & sanguinis, vel sub vna, vel sub duabus speciebus reliquerit dispensandi potestatem, prout pro locorum, temporum, & personarum ratione, saluti omnium expedit iudicaret.

P A R S S E X T A .

Hoc tempore non expedire vlllo modo, vt vtriusq;
speciei vsus restituatur.

A s s e r t i o L X I X .

Postremò vnum illud reliquum est dubium, nò
postremum. Cur cum sit libera à Christo in-
stituta alterius, vel vtriusq; speciei sumptio;
Ecclesia liberam non faciat cuiq; potestatem
sumendi alteram, vel vtramq; hoc præser-
tim tempore, quo tot schismata in Religione
ob eam potissimùm causam excitata videntur: nec earũ componen-
darum litium, sine restitutione calicis, spes vlla omnino affulgeat;
si verò restituatur. cū omnibus hæreticis totius rei componendæ fa-
cilis ratio esse, plurimiq; si non omnes, ad Ecclesiam reuersuri
videantur? Nam magistri Lutheri, Wicleph, & Ioannes Hus,
indifferentem esse putauerunt speciei vnius, vel vtriusq; sumptio-
nem: Lutherus verò cum coeteris suis, non solum non iubet, sed eti-
am negat omnino, dandam vtramq; speciem, nisi prius id, vt di-
ximus, in generali Concilio mandetur. Nos tamen hoc loco nullo
modo expedire docebimus, vt hæreticis, aut suspectis, hoc tempo-
re, vsus vtriusq; speciei restituatur. Primò enim, nisi cessaue-
rint prius offendicula hæresum, profanationes, & abusiones
Sacramenti (quas ob causas vsus vtriusq; speciei sublatus est) &
nisi accedat deinde causa, ob quam à tam recepta, & diuturna
consuetudine, totius Ecclesiæ, et Concilij generalis autoritate con-
firmata, recedendum meritò sit; Ecclesiam eam potestatem face-
re non debere, nemo credo negabit. At cum eas causas, ob quas
vtriusq;

utriusque speciei usum sublatum esse, præcedenti Capite demonstrauimus, adhuc maxime vigere, omnibus satis liquido constat: si nunc etiam novos errores, & grauiores hæreses, quam unquam olim extiterunt, ex hac vna concessione orituras, & incrementa sumpturas, ostenderimus: constabit profecto, Ecclesiam non debere vilo pacto utriusque speciei sumendæ facere potestatem.

LXX.

Quis autem non videat istos omnes, qui tantoperè Calicem expetunt, ut propterea ab Ecclesia sibi recedendum putent, id autem ideo facere, quia (ut testatur Claudius de Sanctes) in Germania tota, præter Wittembergenses, & Brentianos, qui Christum totum sub qualibet specie esse credat, inuenias neminem, ac proinde calicis haustrum, in quo solo sanguinem Christi se sumere credunt, omnino necessarium esse ad salutem æternam arbitrantur: vel quia ita præceptam à Christo utriusque speciei sumptionem putant, ut nisi sub utraque, nemo possit hoc Sacramentum percipere; ac proinde Ecclesiam vniuersam, nõ modò mille his posterioribus annis, sed etiam illis primis 500. quia sub altera tantum, vel utraque specie promiscuè communicauit, sacrilegam fuisse, & grauissime in Christi Testamento errasse; ac proinde Spiritum sanctum ei assistere, non esse credendum. Quapropter nec in cæteris rebus audiendam esse. Nam ut ait Augustinus. Si semel mendacium aut error vel ad Scripturas, vel etiam ad Ecclesiam admittitur, omnis fides adimitur hominibus.

Lib. 3 de Baptismo,
Cap. 15.

LXXI.

Quid, quòd obsequi petenti aliquid, tanquam opus fidelitatis, (etiamsi illud ex sua natura non esset infidelitatis opus) est si dem abnegare? Sic enim Machabæi, necessitate cogente, poterant Suillam edere: at si Antiocho iubenti, ad infidelitatis professionem, eandem Suillam manducando, obediuissent, fidem omnino abnegassent. Quemadmodum & nunc licitè conceditur, non ieiunare in Quadragesima, si ob debilitatem petatur: at impiè concederetur

H ij

idipsum

id ipsum ei, qui id peteret ideo, quia non minoris meriti hanc stam reflectionem, quam ieiunium existimaret. Num potest igitur Ecclesia haereticis concedere utramque speciem, quin occasionem quoque illis det, suos errores roborandi, & stabilisendi? Iam Catholici, qui tanta contentione efflagitarent utramque speciem, ut non nisi utramque vellent accipere: si id extorquerent, & non nisi sub utraque communicarent, si dem an non & ipsi quodammodo negare viderentur, vel certe suspecti merito haberentur, quod aut Ecclesiam errasse, aut Eucharistiam non nisi sub utraque specie sumi posse existimarent? Haeretici enim, & in fide dubij, ac simplices, diligentius interdum facta, quam dicta attendunt; & ex ijs, quam fidem habeamus, maxime conijciunt. Sic enim Pseudoapostoli explorabant, an Paulus Titum circumcideret: ut, si id faceret Paulus, ex eo Legem obseruandam esse, eum credere, probarent.

LXXII.

Quanta demum obstinatione, et pertinacia firmarentur Haeretici: et quod grauius est, quanta simpliciorum decipiendorum occasio praebetur? Quam enim Haeretici & sibi, & alijs facile in animum inducerent, ut crederent errorem suum Ecclesiam agnouisse; adest ob pudorem, nolle illum aperte confiteri, sed tacite emendare? Neque enim tam religiosi sunt Aduersarij, ut mentiendi timore, faterentur id sibi ab Ecclesia esse concessum, ob cordis sui duritiam non secus, ac olim Moses ob eandem causam Iudaeis libellum repudij dari (ut Christus Dominus est testatus) permisit. Quod vel ex hoc vno indicio facile colligitur. Cum enim Concilium Tridentinum hanc esse rem indifferentem, ex Christi institutione declarasset, ideoque ad summum Pontificem petentes utramque speciem remitteret, ut is, consideratis particularibus omnibus, videret, an esset e re Ecclesiae, hoc tempore concedere utramque speciem: Illyricus scribere non erubuit, Tridentinos Patres, euidentissimè verbo Dei à suis conuictos, & expugnatos, Communionem sub utraque specie concessisse. Quod putidum mendacium, praeter ea, quae dicta sunt.

59.
Eta sunt, ostendit etiam, quias glorias isti efflarent, si vel minimū
illis hac in parte concederetur.

PARS SEPTIMA.

INfcelices illos, qui ad Hæreticos deficiūt, vt per summā
contumaciam in vtraq; Specie Christum bis accipiant, nō
modò delusos, nihil in vtraq; accipere: sed planè sacrile-
gos, merum panem, & vinum, pro Christi carne
& sanguine manducare, & bibere.

Affertio LXXIII.

N confesso est omnibus, Sacramenta noue
Legis actiones Christi esse, Ministrum verò,
dum Sacramenta confert, tantum ministrum
agere, hoc est, vt instrumentum Christi ope-
rari. Nam officia Sacerdotalia, inquit Lu-
therus, sunt fermè hæc, Baptizare, Con-
secrare Eucharistiam, Ligare & solue-
re peccata. Magnifica planè, & Regia munera. At teste
Ioanne Baptista Christus est, qui baptizat: Christus consecrat
panem in suum Corpus: Christus peccata remittit. Porrò neminem
hæc agere posse, nisi eum, cui id à Christo sit commissum, constat.
Si ergo ostendero, Calvinianos, Lutheranosq; Ministros à CHRIS-
TO nullam planè accepisse potestatem, aut consecrandi eius
corpus, & sanguinem, aut regenerandi per Baptismum, aut remit-
tendi peccata: profectò euincam aperte, hos non CHRISTI Mi-
nistros, sed impostores sacrilegos & impios Christianorum de-
ceptores esse, grauemq; vtrosq; animabus fidelibus ruinam, &
perniciem moliri: dum hi pollicentur, se Christum totum daturos
bis, sub

Libro de in-
stituendis
Ministris
Ecclesie.

bis, sub pane semel, & iterum uiuum ac integrum sub vino, præter panem tamen, & vinum profanum, profani homines nihil porrigunt; illi verò auctoritatem, seu potestatem hominibus remittendi peccata nullam habent. Quam tamen habere se, Anglicana Ecclesia minimè dubitat; in qua præcipuè noua (si Dijs placet) lux quinti Euangelij secundùm Calvinum splendet. Sic enim ordo administrandi Sacramenta, qui nunc in ea Ecclesia obseruatur, ipsis Anglicanis Biblijs præfixus habet. Debet infirmus facere specialem confessionem, si sentit conscientiam turbatam re aliqua graui: postquam confessionem, Minister absoluet illum, hac forma: Dominus noster Iesus Christus, qui reliquit potestatem suæ Ecclesiæ absoluendi omnes peccatores, qui verè resipiscunt, & credunt in ipsum, ex sua magna misericordia, indulgeat tibi peccata tua, & ego auctoritate ipsius mihi concessa, Absoluo te ab omnibus peccatis tuis, In nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti. Sed iam rē ipsam aggrediamur, vt demonstremus, Calvinianos, Lutheranos & Ministros, neq; à Christo vocatos, neq; initiatos Diuinissimo Ordinis Sacramento, ad Sacramenta administranda, non per ostium esse ingressos, sed vt fures, & latrones aliunde ascendisse,

LXXIII.

NEmini sanè dubium esse potest, quòd si Christus Dominus in vltima Cœna, cum Diuinissimis illis verbis, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, consecrauit suam carnem & sanguinem, & illa sumenda porrexit Discipulis, nihil addidisset aliud, quo eis faciendi in posterum, quod ipse tunc fecit, potestatem contulisset: neminem tam insanum fore, qui se, ea verba repetendo, Corpus Domini consecraturum consideret: nisi fortè & is, qui illa itidem Christi verba audiens, Adolescens, tibi dico surge, ijsdem adolescentes quosq; mortuos, ad vitam reuocare se posse consideret. Priuilegium quidem eximium concessum Apostolis fuisse à Christo, quòd eos suæ Diuinæ Carnis partem semel discen-
dens re-

dens recreare voluisset: at potestatem id ipsum in posterum faciendi, quoties vellet, nemo vel optare quidem auderet. Quapropter inter nos, & Aduersarios conuenit, propterea Christum Dominum illa verba, Hoc facite in meam commemorationem, addidisse, vt repetendi illud ipsum, quod tunc ille fecerat, potestatem Ecclesiæ relinqueret, & præceptum imponeret. Vnde sequitur euidenter, si quis, neq; ritè vocatus, neq; ordinatus, modo sanam doctrinam habeat, in Euangelicum ministerium sese ingerat; quòd suo ille quidem malo, attamen vtiliter, Euangelium promulgare possit. At remittere peccata, Corpus & sanguinem Christi (vt Caluinus ait) non minus verè, ac realiter, quàm ipsa Symbola dare ad manducandum, nulla ratione potest. Cum ergo Ministros suos Aduersarij hanc planè Diuinam potestatem nec à Christo, nec ab Apostolis immediatè, sed ne mediatè quidem ab ijs, quibus illi manus imposuerunt, accepisse, sed esse merè laicos, fateri compellantur: an non planissimum est, eos dum absoluunt, non plùs peccata remittere, quàm si Psittacus illa verba recitasset; nec magis Christum conferre communicantibus sub vna, vel vtraq; specie, quàm si nullam omnino porrexissent?

LXXV.

As t hîc Lutherus verba illa, Hoc facite in meâ cômemorationem, non solùs Apostolùs, sed omnibus hominib; dicta esse contendit: vt inde concludat, Omnes homines consecrandi Christi corpus habere potestatem. Sic enim pro solita sua modestia scribit: Tertium officium Ministri, est consecrare sacrum panem & vinum. Hîc verò triumphant, ac regnant Raforum ordines: hanc potestatem nec Angelis, nec virgini matri concedunt. Sed missis illorum insanijs, dicimus, & hoc officium esse omnibus commune, perinde atq; Sacerdotium; idq; non nostra, sed Christi asserimus autoritate, dicentis in Cœna nouissima, Hoc facite in mei cômemorationem. Quo verbo etiam rasi Papistæ volunt Sacerdotes factos, & poten-

Tomo 2. lib.
de instituen-
dis Ministris
Ecclesiæ.

& potentiam consecrandi collatam. Atqui hoc verbum dixit Christus omnibus suis, præsentibus, & futuris, qui panem illum ederent, & poculum biberent. Quicquid ergo ibi collatum est, omnibus collatum est. *Quòd non modò de hac consecrandi, sed etiam de reliquis omnibus Sacerdotis muneribus pariter sentiendum, docet ibidem. Sic enim ait: Quartum officium Sacerdotis est, ligare, & soluere; sed & hoc habent omnes Christiani officium. Quare vult non minùs absoluere à peccato posse, & sub poena violati Christi præcepti debere (si meliùs id facere se posse existimant) fœminam, aut puerum, quàm Papam. Ac tum demum exclamat: Vos idola Pape hic compello. Quid contra hæc mutire potestis? Hæc ille. Ita verò splendide mentiendi mos est istis nouis Euangelistis, ut cum nihil ad rem dixerint, imò aperte delirent: nihil esse tamen, quod ad ipsorum insomnia responderi possit, iactent. Ego verò (ut etiam omnino tacens vincam) illi primò Ecclesiam, non Pontificiam, hoc est, Christi, quam Lutherus spernit: sed illam nouam, & reformatam (si Deus placet) Confessionistarum omnium, oppono: præterea tam filios ipsius spurios, quos detestatur, quàm naturales eius delicias: deinde Paulum, Lucam, Christum: deniq; illummet sibi ipsi obijcio.*

LXXVI.

In Cap. 1. ad Gal. Tom. 5. **A**Ge ergo, si ad omnes, & singulos homines, ut uis, spectat illud Christi præceptum, Hoc facite in meâ commemorationem: impius profectò est, qui hominum alicui audet dicere, ne facias. Sacrilegæ ergò, & impie sunt Ecclesie Confessionistarum, quæ fœminis, pueris, rusticis, ganeonibus, consecrare, turbis distribuere, & omninò quod Christus fecit, & facere singulos præcepit, facere prohibent. At (inquis) nì ita fiat, intolerabilis confusio esset in Ecclesia: suos enim ministros Diabolus incitare solet, ut non vocati currant. Ergone, Luthere, ob tuum istum, nescio quem, politicum ordinem, Christi mandatum contemne-
re do-

re doces, suades, præcipis? Quid verò, obsecro, turbarum esset, si foemina consecraret domi, familiamq; suam (vt Christus fecit, & lud. eus quisq; dum agnum, huius Sacramenti figuram, comedit, facere consueuerat) sacro cibo reficeret, eandemq; à peccatis absolueret? Quid tu, Luthere, mutire potes, si tibi Matrona prudens, ob indecentiam, vel ordinis turbationem, domi suæ consecrare, distribuere, & omnino Sacramenta ministrare prohibita, indignabunda respondeat? Quid? Deus præcepit me ista facere, & audet mihi homo prohibere? Audet dicere, Te non decet, turbatur ordo? An Christus, quid me deceat, te melius non nouit? An in rebus humanis vel decentia, vel ordo melior esse potest, quàm cum omnia, prout Deus præcepit, exequimur?

LXXVII.

SEd sit sanè turbarum plus longè, quàm singis, si præceptum illud Christi, omnibus & singulis, te authore, datum, ab omnibus obseruetur. Illud vnum abs te scire vellem: Num Christus, cum has turbas præuidit (Deus enim cum sit, hæc non præuidisse non potuit) num, inquam, non obstantibus his perturbationibus, quas fore præuidebat, dixerit omnibus, & singulis, Hoc facite in meam commemorationem? Si negas, conuenimus: si aùs, quod maius scelus? Quod intolerabilius sacrilegium, quàm cum fatearis Christum, non obstantibus illis perturbationibus secuturis, præcepisse, vt omnes & singuli consecrarent, & distribuèrent: & tamen audere quempiam hominem id maximæ hominum parti prohibere? Iam foeminas futuras in Ecclesia, & pueros non ignorauit Christus. Eos igitur si consecrare noluit, & distribuere, eis certè non dixit, Hoc facite: quòd si voluit, certè sacrilegè prohibentur. Nec mihi hîc quoq; ad decentiam confugere poteris, vel ad ordinem. Nam si non decebat foeminas consecrare: eis Christum non dedisse eam potestatem, concludas necesse est; ne à Christo quicquam frustra, & ineptè factum, fateri compellaris. Deum enim, & naturã quicquã ineptè, aut frustra facere, Philosophus negat:

Lib. 4. Instit. cap. 6. Par. 6. **Q**uid Calvinistæ? Dominus (inquit Calvinus) cùm Apostolos mitteret, mandatum illis dedit de prædicando Euāgelio, & baptizandis credentibus in remissionem peccatorum: antea autem mandauerat, vt sacra symbola corporis & sanguinis sui ad exemplum distribuerent. En sanctam, inuariabilem, perpetuamq; legem impositam ijs, qui in Apostolorum locum succedunt, qua mandatum accipiunt, de Euangelij prædicatione, & Sacramentorum administrati-
 one. *Alibi verò tantum abest, vt potestatem consecrandi, remittendi peccata, & omninò dispensandi Sacramenta penes rusticos stupidos, & deliras anus esse à Christo relictam putet: vt ne in extrema quidem necessitate illud omnium maximè necessarium Sacramentum Baptismi, nisi à Presbytero ritè consecrato, conferri posse affirmet. Rursus, Apostolis, inquit, Christus dedit mandatum, & potestatem remittendi peccata, Quod Paulus docet, dum scribit: Legationem reconciliationis depositam esse apud Ecclesiæ Ministros. Et concludit: Nobis assidue remittuntur peccata, cùm Presbyteri, vel Episcopi, quibus hoc munus commissum est, pias conscientias etc. At Calvinianos tu, ceu spurios, fortassis non recipis. Quid ille, qui vt nos acerbe, & penitus odit, ita te parentem suum omnium dulcissimè amplectitur, & exosculatur. & tuas partes strenuè propugnat, Chemnicus? Is, cùm a pertissimis & planissimis Scripturis insanam illam tuam sententiam, à Concilio Tridentino profrigatam videret, plarè hæsit, imò adeò erubuit, vt non modò à te ad Calvinum deficeret, sed tale quid piam à Luthero vnquam prolaiū esse, omninò negaret. Vbi enim ventum est, ad Canonem decimum, in quo Concilium ei, qui Christianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem docuerit (quemadmodum Lutherum docuisse ostendimus) anathema dicit: ita Chemnicus lo-*

Lib. 4. Instit. cap. 15. Par. 20.

Lib. 4. Instit. cap. 1. Par. 22

eius loquitur: Verba, quæ in hoc Canone damnantur, excerpserunt ex Captiuitate Babylonica, sed & verba mutilauerunt, & sententias deprauauerunt, vt Lutheri doctrinam inuisam redderent imperitis, quasi perturbatrix esset omnis Diuini, & humani ordinis, in Ecclesia. Sed Lutherus nunquam sensit, quemuis Christianum promiscuè, vel debere, vel posse sibi arrogare Ministerium verbi, & administrationem Sacramentorum in Ecclesia. Imò Pontificijs stertentibus, Lutherus contrà Anabaptistas, ex verbo Dei monstrauit, neminem debere, etiam si sit doctissimus, Ministerium verbi, & Sacramentorum, in Ecclesia vsurpare, sine peculiari, & legitima Dei vocatione.

LXXIX.

Quid, quòd dum omnibus hominibus, & singulis potestatem Verbi, & Sacramentorum concessam asseris à Christo (cui vt accedat humana, nescio quæ, vocatio ad Ministrum constituendum, requiris) Christum ineptum facis, insanum Paulum, & Apostolos, Scripturam mendacem? Si enim omnes homines habent potestatem à Christo concessam administrandi Sacramenta: quis negabit Christum, non dico ineptum, sed ineptissimum esse, qui postea Sacramentum Ordinis, seu impositionis manuum instituit; in quo (vt paulus ait) donum, seu potestas administrandi Sacramenta conferretur Ministris? Quàm insanus Paulus, Apostoli, & Prophetæ, quos commemorat Lucas, qui nunquam vlli vel à Deo ipso electo Ministro, Sacramentorum administrationem permittebam iudicauerunt, nisi prius ipse Sacramento impositionis manuum initiatus, potestatem consecrandi, remittendi peccata, & omninò Sacramenta administrandi acciperet? Iam Scriptura, an non aperte mentitur, cum ait, non humanam, sed omninò Diuinam ad Ministros constituendos, necessariò requiri vocationem: si (vt tu vis) tantum humana requiritur, Diuina omnibus antè fuit collata? Ego non mittebam (inquit Dominus) & ipsi currebant. Et

I ij

Paulus:

Chemnic. 2.
part. Exami.
Sessi. 7. Ca.
non. 10.

Act. 13.

Paulus: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Deniq; an ullus vnquam Minister, sine electione, ordinatione, & missione Diuina, in tota Scriptura inuenietur? Quæ planè inania, & inepta essent omnia, si iam omnes à Christo sunt constituti Sacerdotes: & non solum potestatem, sed & vsum ipsum clauium, omnibus modis, omnes, & singuli, (quod tu hù ipsi verbis affirmas) acceperunt? Nemo (inquit Paulus) sumat sibi honorem, nisi qui vocatur à Deo, tanquàm Aaron. Sic & Christus, non semetipsum clarificauit, vt Põtifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Tu es Sacerdos in æternũ secundũ ordinem Melchisedech. Aronem primũ à Deo per Moſen ex vniuerso populo electum: deinde ordinatum esse, hoc est, sacris initiatum, vt potestatem acciperet sacrificandi, & Sacramenta administrandi: & tandem missum ab eodem Deo, vt pasceret, hoc est, vt gubernaret, & ordinaret populum illum, Scriptura testatur. Sed clariũ in nouo Testamento, vocauit Dominus Beatum Iacobum, Ioannem, & cœteros, ad Apostolatus dignitatem. Primũ elegit duodecim, quos voluit: deinde eũ contulit potestatem remittendi peccata, Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, quorum retinueritis, retenta sunt; & consecrandi, Hoc facite in meam commemorationem, quam nos potestatem Ordinis appellamus: tũ demũ eos mittit cum potestate pascendi, non regionem aliquam limitatam, sed vniuersum orbem, quam nos Iurisdictionis potestatem vocamus, Euntes in mundum vniuersum prædicare Euangelium. Rursus, Segregate, inquit Spiritus sanctus, mihi Paulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. En Diuina electio. Quid verò opus erat pluribus, Luthe- re, si reliquam omnem potestatem Verbi, & Sacramentorum, à Christo antè acceperant? Nihil planè. At non ita Spiritus sanctus in Prophetis, qui tunc aderat, loquebatur. Quid sequitur? Tunc ieiunantes, & orantes, imponentesq; eis manus, dimiserunt eos: vt nimirum sine Sacramenti Ordinis initiatione, quo do-

Luth. Lib. de
ord. Eccl. Mi-
nistr. Tom. 2
Hebræ. 5.

Ioan. 20.
1. Corin. 11.

Act. 13.

quo donum, seu potestatem administrandi Sacramenta acciperent, non discederent. Ac tum demum sequitur missio: Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto, abierunt Seleuciam, & Cyprũ.

LXXX.

DEmũm verba ipsa Christi, Hoc facite in meam commemorationem, non ad omnes, sed ad Apostolos pertinere, euincitur ex ipso Luthero. Afferit enim cum suis passim, & rectè: Quibus dictum est, Comedite, & bibite: ijs quoq; & illud, quod immediate sequitur, dicit; nimirum, Hoc facite in meam commemorationem. At superius, insanum planum esse, credere, illud, Comedite, & bibite, ad omnes homines, non presentes tantũ, esse referendum, cũ ex multis alijs, tum ex Marco docuimus, qui postquã Christus dixit, Bibite ex hoc omnes, subiicit illud, Et biberunt ex eo omnes: cũ tamen ego ex illo me non bibisse sciam, cũ Calicem illum duodecim Apostoli totum exhauerint. Non ergo omnes homines Christus ex illo calice bibere iussit, sed Apostolos. Nec omnes ergo homines, sed Apostolos tantũ iussit facere, quod ipse fecerat. Ad hæc, cũ Christus ait, Bibite, hic est sanguis meus, qui pro vobis, & pro multis effundetur. Hoc facite etc, nemo, ne per phrenesin quidem dicet, Christum omnes mortales alloqui: ne cũ Christus dicat, Pro vobis, & multis effundetur, dicere cogatur, multos esse mortales, præter omnes mortales, Quomodo ergo sanus erit, qui inter Lutheranos credit verbum, Hoc facite in meam commemorationem (quod eisdem dicitur à Christo, quibus, Bibite etc) fateatur omnibus mortalibus esse dictum?

LXXXI.

Quare aliquando tandem, suam illam intolerabilem insaniam agnouit Lutherus, & recantauit, sic enim scribit: Omnes quidem sunt Sacerdotes, quatenus orationum spirituales hostias offerunt, & sui ipsius sacrificium: non tamen omnes sunt Sacerdotes, secundũ externũ Sacerdotium, quod in ministerio

In Psal. 82.

nisterio verbi, & Sacramentorum consistit. Quòd si (ut ait) non omnes sunt Sacerdotes, secundum externum Sacerdotium, quod in ministerio verbi, & sacramentorum consistit: an potest esse maius sacrilegium, quam ut is, cui nec Christus dixit, Hoc facite, nec Apostoli, aut eorum successores ei potentiam consecrandi contulerunt, corpus Christi consecrare se mentiatur, ut panem pro Christo distribuatur? Scribis tu alicubi, Quid est, quod ait Dominus, Hoc facite in meam commemorationem? Panem accipit, & verbo, quo dicit, Hoc est corpus meum, mutat in corpus suum, & dat ad manducandum discipulis. Ergo ne tantum miraculum (quale est Christum sub specie panis collocare) sine Diuina collata à Christo potestate, à laico fiet? Quis sanus hoc credat? An igitur non est luce ipsa clarius, merum esse panem profanum & laicum, quem isti laici, & profani Ministri pro Deo, misero popello obtudunt? Merito ergo Lutheri stupiditatem non Caluinus modò cum suis, sed Lutherani ipsi detestantur; & nobiscum profitentur, Verum Euangelij Ministrum, sine Diuina electione, ordinatione, & missione, non quidem illa immediata à Christo, sed per eos, quibus Christus eam potestatem reliquit, non posse consistere. Principio (inquit Chemnicus) certum est, neminem esse legitimam non habeat vocationem. Hieremiæ 23. Ad Romanos 10. Nec verò vocationis huius ratio talis est, sicut quando Politica, & Oeconomica ministeria constituuntur, vel à Patre familias in domo sua, vel ab illis, penes quos Reipub. summa est, sed Deus author, & gubernator Ministerij Ecclesiastici, ius, & auctoritatem vocationis, & missionis eorū, quos $\Sigma\upsilon\upsilon\epsilon\varsigma\ \gamma\beta\varsigma$ in hoc ministerio vult adiscere, sibi reseruauit, & ad se tanquam ad Dominum messis voluit pertinere. Ideò Christus dixit, Matth. 9. Orate dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Hiere-

Tom 2. Lib.
de abrogan-
da Missa pri-
uata. parte 2.

Lutherus in
Pfal. 82.

2. Parte Exa-
minis pagi-
na 1187.

miæ 23. Currebant, & ego non mittebam eos. Ad Ephesios 4. Christus dedit quosdam Apostolos, alios Euangelistas, alios Pastores, & Doctores. Actorum 20. Posuit Spiritus sanctus vos Episcopos, pascere Ecclesiam Dei. *Et tandem concludit*: Ad legitimam igitur ministerij Ecclesiastici vocationem requiritur, vt à Deo sit vocatus, & missus, qui legitimus debet esse verbi, & Sacramentorum Minister. Requirit prætereà ordinationem, quæ per Episcopi, & Presbyterij manuum impositionem fiat. *Quod confirmat Pauli testimonijs, qui Tito, Timotheo, & alijs ordinem collatum, & cum eo gratiam ad ritè administranda Sacramenta, per impositionem manum Presbyterij affirmat. Eum deinde Ordinè, asserit Chemnicus Sacramentum esse.* Si Ordinatio, inquit, intelligatur de ministerio verbi, & Sacramentorum, iam dudum Apologia confessionis Augustanæ nostrarum Ecclesiarum sententiam declarauit; nos non grauatur Ordinem, & manuum impositionem vocaturos Sacramentū. Quia, inquit, oratio in ordinatione ministrorum innititur mandato, & promissione Diuina. Hoc enim est, quod ait Paulus, Donum, quod in te est, per impositionem manuum etc. *Hæc Chemnicus. A quo deinde manus imponi debeant, docet ex Distinct. 67. in qua præcipitur, vt reliqui Sacerdotes, præter Episcopum, à proprio ordinentur Episcopo, ita, vt ciues, & alij Sacerdotes assensum præbeant. Hactenus Chemnicus.*

LXXXII.

Caluinus verò, primò quidem Ministrorum Ordinationem manuum impositione peragi ait. Apostoli enim (inquit) per manuum impositionem, eum se Deo offerre significabant, quem initiabant in Ministrum: fuitq; hic sollemnis ritus, quo ies ad ministerium Ecclesiasticum aliquem vocabant. Sic Pastores, sic Doctores, sic Diaconos consecrabant. *Manuum deinde impositionis præceptum esse asserit. Sic enim scribit.*

Chemn. pagina 1166.

Lib. 4. Instit.
Cap. 3. Par.
16.

Lib. 4. Instit.
cap. 19. Par.
31.

Ibid. Par. 28.

Lib. 4. instit.
Cap. 14. Par.
12. 13. 14.

Lib. 4. instit.
Cap. 9. Par. 8.

Lib. 4. Cap.
Par. 10.

scribit. Licet autem, nullum extet certum præceptum de manuum impositione: quia tamen, fuisse in perpetuo vsu Apostolis videmus, illa tam accurata ipsorum obseruatio, præcepti vice nobis esse debet. *Hanc eandem manuuum impositionem, dum ministri inicianur, vt Chemnicus, ita Caluinus Sacramentum esse à Christo institutum, concedit.* Superest, inquit Caluinus, manuum impositio, quã in veris, legitimisq; Ordinationibus, Sacramentũ esse concedo. *Et alibi:* Quantum, inquit, ad verum Presbyterij munus attinet, quod ore CHRISTI nobis est commendatum, libenter id Sacramenti loco habeo. Illic enim cæremonia est primũ ex Scripturis sumpta: deinde eam non esse inanem, sed fidele spiritualis gratiæ signũ, testatur Paulus, I. ad Tim. 4. Quod tertium numero non posui Sacramentum: quòd non est ordinarium, nec commune apud omnes fideles, sed ad certam functionem specialis ritus. *Episcopum porrò ait in Ecclesia non eligi, nisi consensu omnium Comprouincialium Episcoporum, cum Metropolitanis, nec ordinari, nisi trium saltem Episcoporum manuum impositione. Quod ex Decreto Concilij Nicæni Primi confirmat. Ne verò quis sacro illi Concilio, & Ecclesiæ veteri vniuersæ (quæ cum Clemente, & Anacleto id ipsum semper & verbis docuit, & exemplis) minùs fidei haberet, Caluinus de Concilio illo, cum reliquis tribus primis, sic loquitur: Quatuor prima Concilia, Nicænum, Constant. Ephes. Chalcedo. & similia, libenter amplectimur, reueremurq; vt sacrosancta. Nihil enim continent aliud, quàm puram & natiuam Scripturæ interpretationem. De Ecclesia verò illa, Pauli, inquit, præscriptum, & Apostolorũ exempla vetus Ecclesia secuta est. Tantũ peccârunt nonnihil immodica seueritate, quòd plus require voluerunt in Episcopo, quàm Paulus requirebat, hoc est, Cælibatum: verũ in cæteris, consentanea fuit ipsorum obseruatio cum Pauli descriptione. *Iam ordinationem Presby-**

Presbyteri, ab Episcopo fieri solitam docet, non sine collegio Sacerdotum. Presbyteros, inquit, sola manuum impositione ordinabant; sed suos Presbyteros quisq; Episcopus, cum presbyterorum collegio, ordinabat. Vnde veteres hoc sæpe habent, non differe alia re ab Episcopo Presbyterum, nisi quia ordinandi potestatem non habet.

LXXXIII.

EN tibi, Lutherani, Calvinianiq; conueniunt. Ad verum Ministrum constituendum electionem, saltem mediatam, Diuinam tamen requiri: & præterea Sacramentum impositionis manuum, seu Ordinis à Christo institutum, vt eo Ministri initiati gratiam, facultatemq; accipiant ad Sacramenta omnia ministranda: id verò Sacramentum, non nisi ab Episcopo, cum collegio Sacerdotum posse conferri: nec ista sufficere, nisi etiam tandem Diuina missio accedat. Quæ si vera sunt, an non constat aperte, Calvinianos, Lutheranosq; (quos vocant) Ministros, non veriùs Euangelij ministerium exercere, hoc est, remittere peccata, cum se absolueri fideles dicunt; aut, corpus Domini dare, cum distribuere Domini Coenam se iactant, quàm si è stiuia rusticus, vel à patibulo carnifex Ministrum se compellans, à peccatis absolueret, & panem profanum porrigeret? Proferant enim vel vnum, ex tanta Ministrorum coluuiæ, ad quem ordinandum, Episcopus ritè consecratus (hoc est, vt à Calvinus vult & tota^b Antiquitas) à tribus veris Episcopis, consensu Comprovincialium, & Metropolitanis, cum Presbyterorum ritè ordinatorum Collegio, conuenerit. Quod si ne fingere quidem, aliquem se habere talem, audent: quis tam stupidus est, qui non videat, nullum apud illos esse Ministrum, qui ritè ordinatus, Sacramentum impositionis manuum à Christo institutum, & gratiam ad conferenda Sacramenta necessariam, acceperit: ac proinde eorum nullum mysteria Domini ritè conficere; nullum præter panem in cæna Domini quicquam porrigere? Quo vno fideles non modò pretiosissima Christi carne, & sanguine (sine

K

quibus

- ^a Lib. 4. inst. cap. 4. par. 14
^b Canon. Apostolorum 1. Clemens lib. 3. Confit. cap. 20. Anacl. Ep. 2. Concil. Nic. Can. 4. Carthag. 4. Can. 2. Arclatense 1. Can. 21. Arclaten. 2. Can. 5.

quibus neminem habiturum vitam, Dominus ipse affirmat) de-
 fraudant: sed etiam, quod longè iniquius est, merum panem porri-
 gentes, carnem tamen Christi se porrigere dicunt; ut nimirum, cum
 verè non nisi panem profanum porrigant, nec fideles verè nisi me-
 rum panem comedant, pro carne tamen Christi panem, per sum-
 mam idololatriam adorent.

LXXXV.

SEd (vt liberalissimè agamus cum istis) esto, non sit munus ordi-
 nandi Ministros demandatū solis Apostolis, & Episcopis succes-
 soribus, sed etiam Presbyteris: nulloq; differant, nisi quòd (vt Cal-
 uinus vult) illi præire debeant, isti subsequi. Imò neq; hoc requi-
 ratur: sed sine Episcopo, soli sacerdotes congregati (vt Puritani
 volunt, qui hac in re nobis maximè aduersantur) consecrare, &
 ordinare possint. Quin plus etiam dono, vnus Sacerdos (quod ta-
 men vel insanissimus hæreticus hætenus dicere est ausus nullus)
 possit ordinis Sacramentum conferre, & Ministros Ordinare.
 Quid dicemus de nostris omnibus Lithuanie Ministris, quibus non
 Episcopus, non collegium Sacerdotum, sed nec Diaconus quidem,
 aut Subdiaconus manus imposuit, & Sacramentum Ordinis con-
 tulit? Quid hinc mutient? An ad Superintendentes illos suos
 confugient, vt ab eis se veram Ministerij ordinationem accepisse
 concludant? At ita ordinatos, nec Calvinianæ, nec Lutheranæ
 Ecclesiæ pro Ministris agnoscent. Hi enim omnes, non nisi à tri-
 bus Episcopis, cum consensu Comprovincialium, & Metropoliti-
 tani, posse Episcopum consecrari, vt docuimus, assueuerant. Quod
 etiam obseruare sese vsq; ad hodiernam diem, Anglicana Ecclesia
 gloriatur. Sic enim Tuellus Anglus scribit: Nostri Episcopi
 eo modo, & ordine nunc ordinantur, quo semper hætenus sunt or-
 dinati, scilicet per liberam electionem Capituli per consecratio-
 nem Archiepiscopi, & trium aliorum Episcoporum, & per Prin-
 cipis (Papsam Anglicanæ Ecclesiæ intelligit) admissionem, Pre-
 sbyterum verò non nisi ab eiusmodi Episcopo ritè consecrato, cum
 Collegio

In defensione
 ne Apol. Ang-
 glicanæ, pag.
 152.

Collegio Presbyterorum, posse initiari, omnes definiunt. At, vt de reliquis taceam, certe nostri Polonia, & Lituania Superintendentes, non Episcopos, non Sacerdotes, non Sacris initiatos, sed planè laicos esse, laniones, nimirum, sutores, mercatores, ganeones, & id genus homines, ridiculus esset, qui ambigeret.

LXXXVI.

SANÈ, vt Scripturæ loca ponderemus, vbi cunq; illa mentionem facit impositionis manuum, nunquã eam laicis tribuit. Ordinantur per impositionem manuum Diaconi; imponunt eis manus Episcopi. Ordinantur Paulus, & Barnabas; Prophetæ & Doctores illis manus imponunt. Ordinatur Timotheus; sed non nisi impositione manuum Presbyterij. Timotheum iam ordinatum Episcopum Paulus monet, Vt nemini citò manus imponat. Et alibi, Resuscitatus, inquit, gratiam, quæ data est tibi, per impositionem manuum mearum. Nec aliter, quàm per impositionem manuum, creabant per omnes Ecclesias Episcopos, & Presbyteros Paulus, & Barnabas. Neq; aliam ob causam, nisi vt per eandem impositionem manuum crearet Presbyteros, Titum Episcopum se Cretæ reliquisse, Paulus affirmat, Quod idem 1. Canon Apostolorum, & 4. Niceni Concilij, & 2. Concilij 4. Carthag. confirmant: & deniq; inauditum est, Episcopum à non Episcopo ordinari. Quod ipsum etiam fatentur Aduersarij omnes. Hoc (inquit Caluinus) postremò habendum est, non vniuersam multitudinem manus imposuisse Ministris, sed solos Pastores, hoc est (vt ipse sæpè explicat) Episcopos, & Presbyteros. Neq; hoc Caluinistis sine scelere inexpiabili negare, iam integrum est. Nam Ecclesia illa, omnium (ipsum sententia) quæ in orbe sunt, reformatissima Anglicana; etsi in duas partes, nimirum, Papißæ, & Puritanorum, hoc est, mollium, & rigidorum Caluinistarum, diuisa sit, & differant illæ quidem, quòd Papißæ partes totam Ministrorum Ordinationem ad vnum Episcopum referendam; Puritani verò (hoc est, rigidissimi, seu purissimi Caluinistæ) non ad solum Episcopum

Act. 6.

Act. 13.

1. Tim. 4.

1. Tim. 5.

2. Tim. 1.

Act. 14.

Tit. 1.

Lib. 4. instit. cap. 4. par. 16

Ioannes W hitgustus An glus Caluini sta in opere cont. Purita nos pag. 137. 225. & 227.

scopum, sed ad vniuersum Clerum spectare putant: Attamen illud inter utrosque conuenit, Ordinationem Ministrorum non ad Laicos, qui consecrati non sunt, nec potestatem conferendi Sacramentum Ordinis acceperunt, sed ad Episcopos, & Presbyteros, quibus id munus est demandatum, referendam esse. Quare sic Papiſſe Archidiaconus Pseudoepiscopum alloquitur, dum Ordinandos ipsi præsentat: Reuerende in CHRISTO Pater, præsen-
to tibi has personas, vt admittantur in Sacerdotes: quibus Pseudoepiscopus, merè laicus, manibus impositis: Accipite, inquit, Spiritum sanctum. An igitur hos, qui nec à falso quidem Episcopo, sed ab istis merè laicis Superintendentibus fiunt Sinistri, verè Ministros Euangelij dixisset Calvinus, seu Anglicana Papiſſa? Scilicet approbassent illi Derpatensium non minùs ridiculum, quàm miserandum ritum, non modò à cœteris Sectarijs, sed ab ipsis etiam Derpatensibus explosum: dum, nimirum, Laicorum turba iniciandum in Ministrum circumdabat, & quasi ignem excitare vellent, in eum omnes insufflabant, atque ita se Spiritum sanctum, & Ordinis Sacramentum, ad cœtera Sacramenta ministranda, à Christo institutum, contulisse, sibi planè inepti persuadebant. Derpati, inquit, Bredembachius, principio ordinandus in genua coram Senatu prouoluebatur, singuli Senatores in illum insufflabant, quo denotabant se Spiritum sanctum in eum profunderè. Sed abolitus hic ritus est. Quid? An non istorum omnium Ministrorum sententia, nisi Minister, nemo Sacramenta ministrare potest? Cùm ergo Superintendentes hi, se Ministros non esse, sponte fateantur: quoniam, obsecro, modo Sacramentum Ordinis, seu impositionis manuum, ministrant? Quomodo, non accepta ad hoc potestate, Spiritum sanctum dispensant? Quomodo potestatem administrandi Sacramenta conferunt, quam ipsi non habent? Quomodo non erubescunt, alios initiare ordine, quo ipsi carent: si nullus (vt probatum est abundè) potest conferre potestatem remittendi peccata,
& con-

In Histo. Li-
uonica pag.
31.

& consecrandi, nisi is, cui eadem potestas sit à Christo, per Apo-
 stolos, aut eorum successores collata? Ex quo evidentissimè con-
 sequitur, eos, qui ab istis laicis Superintendentibus Ministri
 pronunciantur, nullum planè Ordinis Sacramentum, nullam pote-
 statem consecrandi, aut remittendi peccata accipere. Quare certè
 in hac parte, longè maius veritatùs, & salutis studium Lutherani,
 quàm Calvinistæ ostenderunt, qui veritatem agnitam fateri ma-
 luerunt, etiam cum pudore, quàm salutem negligere, & contra ve-
 ritatem apertam pugnare. Quamobrem Hussitæ in Bohemia, cum
 veris se Episcopis, & Sacerdotibus destitutos agnoscerent, &
 ab Episcopo Pragensi Catholico, ut ordinarentur quidam ipsorum,
 frustra tentassent, longius profecti, simulatè & sacrilegè ad or-
 dinationes Episcoporum Catholicorum irrepserunt. Germani au-
 tem in Comitijis Imperialibus per Principes Protestantes, ut ipso-
 rum Ministris manus Catholici Episcopi Misnensis, & Nam-
 burgensis imponerent, diu multumq; contenderunt, sed impetrare
 minimè potuerunt. Hactenus prorsus laicos esse Zuingliocalui-
 nistas, & Lutheranos Ministros, ex Sacramento Ordinis, quo
 planè carent, ostendimus: nunc idem ex eo, quòd electionem quoq;
 nullam habent, docebimus.

LXXXVII.

Impiè, & ineptè faciunt Calvinistæ, dum in vocabulo τῆς
 ΧΕΡΟΤΟΜΙΑΣ (cuius Lucas in Actis mentionem facit, dum à Paulo,
 & Barnaba per singulas Ecclesias Episcopos constitutos fuisse
 narrat) latibulum quærunt. Qua voce significari volunt, populū in
 electionibus suā sententiā manuū eleuatione declarasse: ut vel hac
 ratione legitimā Ministrorū electionē, se habere, persuadeāt impe-
 ritis. Impiè namq; faciunt, quia apertè Scripturā depravant: stul-
 tē verò, quia licet id daremus, nihil omnino inde, nisi contra se con-
 cluderent. Ac primū quidem illud patet, nam Lucas est vsus ver-
 bo ΧΕΡΟΤΟΜΕΩ, quod nullo modo nisi ad Paulum, & Barnabam
 referri potest, sic enim Lucas habet: Et postera die profectus
 est Pau-

Turrian. lib.
 2. de ordinā-
 dis Ecclesiæ
 Ministris.

Staplatus
 lib. de Eccle-
 sia 5. Cap. 1 5.

Act. 14.

est Paulus cū Barnaba in Derben, cumq; Euangelizassent Ciuitati illi, reuersi sunt Lystram, & Iconium, & Antiochiam, confirmantes animas discipulorū etc. *ΧΕΡΟΤΟΜΗΣΑΝΤΕΣ ΔΕ ΑΥΤΟΙΣ ΠΡΟΣΒΥΤΕΡΟΣ ΚΑΤ' ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΠΡΟΣΕΥΞΑΜΕΝΟΙ ΜΕΤΑ ΥΠΕΡΩΝ, hoc est, Cōstituētes eis presbyteros per Ecclesias, et orantes, cum ieiunationibus etc. At quis hic sanus dubitare potest, totā periodū ad Paulum & Barnabā, non ad populū referri? Quos enim dixit euangelizasse ciuitati illi, eos dixit constituisse Presbyteros per Ecclesias, & cōmendasse eos DEO, in quem crediderunt. Accedit, quōd si hoc verbum, *ΧΕΡΟΤΟΜΕΩ* hīc significaret declarare sententiam eleuatione manuum (vt isti volunt) dicere necessario cogeremur, sensum verborum Lucæ esse: Paulum & Barnabā suam sententiam manuum eleuatione declarasse. Participium enim illud *ΧΕΡΟΤΟΜΗΣΑΝΤΕΣ*, quo Lucas vsus est, ad Paulum & Barnabam, quos solos nominauerat, referatur oportet. Deinde si Lucas hoc verbo, *ΧΕΡΟΤΟΜΕΩ* significat Paulum & Barnabam creasse Presbyteros eleuatione manuum populi: non ergo significat eodem verbo, creasse Paulum & Barnabam manuum suarum impositione Presbyteros: quod tamen omnes Aduersarij docent. Iam quōd seipsos imprudenter impugnent, dum asserunt, ad electionem, præter Episcopi, & Collegij Presbyterorum suffragia, etiam populi approbationem requiri, est luce clarius. Inde enim concluditur, Non modò sine Episcopi, cum Collegio Presbyterorum suffragio, sed etiam sine populi *ΧΕΡΟΤΟΜΙΧ* eligi Ministrum posse: quod tamen ipsi non faciunt.*

LXXXVIII.

SEd neq; hoc ipsum, quod assumunt (Electionem Ministrorum vel totam, vel certè partem eius ad plæbem pertinere) verum est. Nam ex eo, quod Paulus Episcopus, & ille idem cum Barnaba Lystris, Iconij, & Antiochiæ Presbyteros creauit, quos plæbs (cui erant bene perspecti eius regiones homines) manuum eleuatione, optimos, & dignissimos esse significauit, nihil planè sequitur ali-

tur aliud, quàm, Ad populum, Magistratumq̄, qui mores hominum perspectos habent, spectare, præbere testimonium, nominare & proponere eos, qui Ministri constituendi videantur: ne (vt Concilium Carthag. tertium ait) vno circumuento Episcopo fraude, aliquis iniquus irrepat in Ministerium. Et præterea, Curandum maxime esse, vt non nisi, qui populo, & Magistratibus probantur, ab Episcopis ordinentur, ne eueniat (quod sine magno scandalo esse non posset) vt populus postea vel non recipiat ordinatoros, vel non libenter pareat, aut minus eos honoret. Hoc itaq̄ agebatur tunc, vt inuitæ plebi non daretur Episcopus, vel Minister: non tamen ita, vt cogentur Episcopi admittere, quemcunq̄ plebs postulasset, vt patet ex Canon. 1. & 2. Græcarum Synod. à Martino Braccarensi collectarū, et Epist. Celestini 2. ad Antonianū, & Decreto Stephani Papæ D. 43. cap. Nosse. Plebi namq̄ sola suffragia, non autem electionem veram, quæ per subscriptionem fieri solebat, fuisse concessam, constat ex Concilio, Laodic. Can. 12. & 13. & ex D. Hieron. in Epistola ad Euagrium, nec nõ ex D. Leone Epistola 87. in qua ille singulorum in electione propria distinguens officia; vota requiri ciuium, & electionem Clericorum, affirmat. Deinde verò, quam Clericorum electionem intelligat, explicans: Clericorum, inquit, subscriptio- nem, honoratorum testimonium, Ordinis & plebis consensum. Itaq̄ Nominatio populo aliquando dabatur, alicubi aliquando Clero (vt ex Concil. 2. Arelaten. Can. 35. patet) sicut & modò alicubi Regibus: at electio vera nunquam nisi Sacerdotibus fuit concessa, quod certè ipsa Scriptura confirmat. Paulus enim ad Hæbr. 5. Nemo, inquit, assumit sibi honorem, nisi qui vocatur à DEO, tanquam Aaron. Aaronem autem non per populum à DEO, sed per Moysen vocatum esse, quis nescit? Deinde populum nihil posse in Ordinatione Ministrorum CHRISTI, nisi quantum ei à CHRISTO, & Apostolis est concessum, nullus negabit. Atqui Petrus sic populum alloquitur: Confi-
derate

In Rituali
Romano in
Ordinatione
Sacerdotum.

derate ergo viros septem, boni testimonij, quos constitua-
 mus super hoc opus. Nihil autem hic à Petro populo committi-
 tur, nisi vt consideret viros boni testimonij, quos Apostolis ap-
 probandos, & ordinandos proponat. At hoc quid aliud est,
 quàm habere ius nominandi? Vnde frequenter etiam, sine vllò po-
 puli consensu, ordinatos esse Episcopos, testari videtur Scriptura,
 dum Paulum & Barnabam per Ecclesias multas, et Titum Cretæ
 Episcopos constituisse, nulla facta populi mentione, commemorat.
 Constat præterea, frequenter Apostolos elegisse Episcopos, eosq;
 gentium populis proposuisse; nec raro eosdem reuocasse, & aliò
 ablegasse. Neq; hic quicquam valet cauillum Chemnicij, qui id
 sine populi consensu factum esse negat. Quo namq; obse-
 cro, iure eligi poterat ab vno populo, Episcopus alterius populi,
 si Diuino iure Episcopi electio ex voluntate populi, cui præesse
 debet, dependet? Quid multa? Electionem ipsam ad Clerum
 spectare: populorum tantum vota, ob causas dictas, requiri, faten-
 tur Caluinus demum ipse, & Chemnicius, ac pleriq; alij.

LXXXIX.

Lib. 4. instit.
 cap. 4. par. 12

Chemn. par.
 te 2. Exami.
 pag. 1190.

EST quidem, inquit Caluinus, & illud optima ratione sanc-
 citum, in Laodiceñ. Concilio, ne turbis electio permittra-
 tur: ferè enim illud verū est, Scindi incertum studia in con-
 traria vulgus. Si quando igitur à multitudine incipiebatur
 electio, tantum id fiebat, vt sciretur, quem potissimum ex-
 peterent. Auditis popularium vocibus, Clerici demum
 eligebant. Hæc ille; quem Ordinem multò deinceps testimonijs
 confirmat. Quid Lutherani? Et ij quoq;, & quidem apertius no-
 minationem eius, quem cuperent, populo electionis summā in Epi-
 scopum, & Clerum deferunt. Hoc loco, ait Chemnicius, quæ-
 situr, quorum suffragijs electio, & vocatio illa fieri debeat,
 vt statui possit, eam esse Diuinam. Et sunt huius rei exempla
 in Scriptura certissima. Act. 6. Cùm eligendi, & vocandi essent
 Diaconi, Apostoli, conuocata Ecclesia, proponunt doctrinam, &
 regulam,

regulam, quales, & quomodo eligere debeant: & electi sistuntur coram ipsis Apostolis, ut ipsorum iudicio electio approbetur, an recte facta sit. Illi verò orantes, impositione manuum electionem approbant. Et clarius alibi: Illud quoque in historia Apostolica utile est obseruare, quòd aliquando Ecclesia eligebat & proponebat; Apostolorum verò iudicio subijciebatur electio. Concludit demum Chemnicus: Itaque semper in legitima vocatione, tempore Apostolorum, aderat, & requirebatur consensus Ecclesie, iudicium & approbatio Presbyterij, Quo iure ipsam se plebem abdicasse, sponte affirmat Calvinus. Paulo post tempore, inquit, in reliquis Ordinibus, excepto Episcopatu, plebs Episcopo, ac Presbyteris iudicium, delectumque permittit, ut cognoscerent, quinam idonei ac digni forent. Quod iam tempore Concilij Niceni, non modo de Presbyteris (quod tamen nobis esset satis) sed etiam de Episcopis in usu fuisse, aperte constat ex Concilio Arelateni 2. circa annum Domini 326. celebrato sub Syluestro Papa, & Constantino I. Nam primò rem totam, quæ spectat ad creationem Episcopi, ad tres presentes Episcopos, & Comprovincialium consensum, per literas significatum, refert, deinde subdit hæc verba: Quòd si inter partes aliqua nata fuerit dubitatio, maiori numero Metropolitanus in electione consentiat.

XC.

SED & hoc quoque, donemus: Tota nominatio, imò etiam electio Presbyteri ad populum spectet (quod falsissimum esse, etiam Calvinus fatetur) certè illud negare non possunt, quòd etsi quisquæ non modo nominatus Presbyter, sed etiam electus Episcopus, sine Episcopo & Clero esse possit: tamen simpliciter Episcopum, vel Presbyterum esse non posse, donec ab Episcopo cum Clero, collato impositionis manuum Sacramento, & gratia ad Sacramenta ministranda inauguretur. Quis enim sine Sacramento, ad constituendum Ministrum à Christo instituto, Minister esset legitimus,

L

Loco Citato
pag. 1192.

Lib. 4. instit.
Cap. 4. par.
10.

gitimus? Quomodo remittet peccata, qui à Christo gratiam eius potestatis non accepit? Elegit quidem Deus Paulum, & Barnabam in ministerium. Segregate mihi, inquit, Paulum & Barnabam in ministerium, ad quod eligi eos: at illos, ne à Deo quidem electos, sine Sacramento impositionis manuum, Prophetæ, qui aderant (vt Scriptura testatur) ad ministrandum accedere passi sunt. Orantes, inquit Lucas, & imponentes eis manus, dimiserunt illos. Rursus, Elegerunt, inquit, de multitudine loquens, Stephanum plenum fide, & Spiritu sancto, Philippum, & Procorum. Sed numquid hæc satis esse duxerunt, vt Ministerium exercerent? Minime, Hos, inquit Lucas, statuerunt ante pedes Apostolorum: vt nimirum ab eis acciperent, quod neq; dederat illis, neq; dare poterat multitudine. Vnde subdit, Et orantes, (Apostoli scilicet) imposuerunt illis manus.

XCI.

Quid igitur illi ad hæc? An ad Lutherum, qui Sacerdos fuit, & Monachus, suorum Ministrorum ordinationem referent? At non Presbyterum, sed Episcopum conferendi Ordinis sacramentum à CHRISTO potestatem per Apostolos accepisse, & Scriptura aperte docet, & confirmat Antiquitas. Timotheum certe impositione manuum suarum inauguratum, Paulus Apostolus testatur. Admoneo te, inquit, vt Suscites gratiam, quæ in te est, per impositionem manuum mearum. Nam quòd in posteriori Epistola ad Timotheum, Cap. 4. de impositione manuum Presbyterij dicitur, Caluino ipso authore, non ita accipiendum est, quasi Paulus de Presbyterorum collegio loquatur, cum expresse antea dixisset, Timotheum non omnium Presbyterorum, sed suarum manuum impositione ordinatum: sed hoc nomine, ordinem ipsum Presbyterij, quem ei contulerat, intelligit; quasi dicat, Fac, vt gratia, quam per manuum impositionem accepisti, cum te Presbyterum crearem, non sit irrita. Alibi verò, Ideò, inquit,

2. Timot. 1.

Lib. 4. instit.
Cap. 4. par.
16.

quit, te Cretæ reliqui, vt constituas Episcopos, & Presbyteros per Ecclesias. Rursus Paulus & Barnabas Episcopi, constituunt Presbyteros in singulis Ecclesijs, in quibus euangelizabant. Sed quid illo clarius, Manus nemini citò imposueris? *Iam antiquitas vniuersa nil clamat aliud. Citat contra nos Caluinus Anacletum in Epistola 2. ad Episcopos Italiae, quæ verba à Gratiano referuntur Dist. 67. At ibidem habet Anacletus, Vt Episcopus non nisi à tribus Episcopis ordinetur, reliqui Presbyteri à proprio ordinentur Episcopo. Citat Chemnicus contra nos Clementem, citant vterq; Chemnicus, & Caluinus Apostolorum Canones: at primus, & secundus Canon nil continent aliud, quàm vt Episcopus à duobus, aut tribus, Presbyter ab vno Episcopo ordinetur. Clemens verò sic scribit: Cùm ordinas Presbyterum, ò Episcopo, manum super caput Presbyteri ipse impone, assistentibus tibi Diaconis. Quid quòd nec Caluinus quidem, aut Chemnicus hoc negare sunt ausi? Scribunt enim, suos quemq; Episcopum Presbyteros ordinasse: vnde veteres hæc sæpè habere, non differre alia re ab Episcopo Presbyteros, nisi quia hi ordinandi potestatem non habent. Verùm id ideò à veteribus dictum volunt, quia quanquam idem agebant Episcopus, & Presbyteri, dum ordinarent, præibat tamen Episcopus.*

XCII.

SED ne hac quidem cautione quicquam contra nos adferunt. Quamuis enim Ministros simul cum Episcopo partialiter ordinare velint: fatentur tamen ambo, Presbyteros non nisi à suis Episcopis ordinari posse. Deinde verò apertè mendacij arguunt omnem antiquitatem, quam laudant. Si enim, vt ipsi aiunt, non minus Presbyter, quàm Episcopus haberet potestatem conferendi Sacramentum Ordinis: an posset esse apertius mendacium, quàm quòd veteres omnes asserunt: Hoc vno differre ab Episcopo Presbyterum, quòd ille habeat, iste non habeat ordinan-

L ij

di pote-

Ad Tit. 1.

Act. 14.

2. Tim. 5.

Lib. 4. instit.

Cap. 4. par.

10.

Lib. 8. conf.

Apost. Cap.

24.

Calu. 4. inst.

Cap. 4. par.

15.

Chemn. 2.

par. Exam.

pag. 1183.

Epiph. Hæ:
reli 75.

di potestatem? Quo obsecro modo (vt nihil iam de Anacleti, Apostolicis, ac Nicenis Canonibus dicam) Epiphaniij verba excusabunt, qui sic contra Aerium Hæreticum scribit: Dicere ipsum Episcopum, & Presbyterum æqualem esse, quomodo erit possibile? Episcoporum enim ordo Patrum generator est (Patres enim generat Ecclesia) Presbyterorum vero per lauacri regenerationem generat filios Ecclesiæ, non tamen Patres, aut Doctores. Quid ad Areopagitam dicent, qui de Eccles. Hierach. Cap. 5. Lex, inquit, Diuina, excellenter attribuit ordini Episcopali, super reliquos ordines, Diuinores sanctificationes. Quamuis enim à Sacerdotibus quædam mytheria symbolica impleantur, vt Baptismus, aut confectio Eucharistiæ, tamen Baptismus non celebratur solenniter sine chrismate, & Eucharistia cõficitur in altari: Chrisma autem, & altare non nisi ab Episcopo consecratur; sed neq; aliquis fit Sacerdos, nisi ab Episcopo consecratus. Vnde diuinitus est ordinatum, ad solum Episcopum pertinere Sacerdotum, Chrismatis, & altaris consecrationem. Et in secunda parte, Sacerdos, inquit, qui consecrandus est, vtrumq; genu flectens, Episcopo eum consecrante, & manum capiti eius imponente, sanctis inuocationibus consecratur. An non & illa Hieronymi aperitissima verba sunt? Quid facit excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non facit? Chrysostomo autem quid clarius, affirmante Episcopum sola ordinatione Presbytero esse maiorem? Athanasius irridet Ischyra Presbyteratū inanē, quod nõ ab Episcopo, sed à Presbytero, per summū scelus, non tã consecratus in Presbyterū, quã profanatus sacrilegè fuerit. Gelasius, Presbyter, inquit, meminerit, sibi nulla ratione potestatē cõcedi, sine summo Pontifice, Subdiaconū, aut Acolitū faciendi. Alexandrina Synodus, apud Socratē, Rumorem, inquit, dissipauit Ischyras, impetū clam in se factum, et nihil non contumeliarū per pessum; &

Epist. ad Eua-
grium.
In cap. 26.
Matth. & in
cap. 8. prioris
ad Cori.
Apolog. 2.
circa mediū.
Epist. 3.

Socr. lib. 1.
Hist. Cap. 20.
Theod. lib. 2.
cap. 3. Atha-

Machari-

Macharium Athanasij Presbyterum in altare iussit, & mensam Domini evertisse, poculumq; mysticum confregisse. Cui accusationi aliud non respondit Athanasius, quam, Ischyram, cum Presbyter non fuerit, ut pote, cui non Episcopus, sed Colythus quidam Presbyter manus imposuerat, Eucharistiam conficere minime potuisse: ac proinde nihil peccasse Macharium, si eundem ab altari auulsisset. Demum sic Ambrosius, sic Possidonius, sic Damascenus, sic Concilium Antiochenum, & Carthag. 3. cui interfuit Augustinus, sic Hispalense, & Nicenum Concil. 2. & 8. Synodus generalis definierunt. Neq; id ipsi Aduersarij negare possunt, nisi damnati heretici Aerij (asserentis, nullo differre Episcopum a Presbytero) quem detestantur, heresim amplectantur. Cum enim, ut ipsi docent, magistra antiquitate tota, Episcopus non differat a Presbytero, nisi in ordinandi potestate, quam habet Episcopus, & qua caret Presbyter: profecto, si hoc discrimen tollunt, Aerianos se esse, aperte fatentur.

nasius Apol.
2. pro fuga
sua.

Ambr. lib. de
dignitate Sa-
cerd. Cap 5.
Possid. in vi-
ta August.
Cap. 5.
Damasc. E-
pist. 4. de Co-
repticis.
Con. Antio-
che Can. 10.
Hispal. can. 5
8. Synod ge-
neral. act. vlt.

CXIII.

NEque valet quidpiã effugiũ illud ineptũ, quod Calvinus inuenit, et Chẽnicus arripuit auidẽ, Presbyterũ, et Episcopũ differre humana institutione, non Diuina. Nã si in eo differunt, quod Episcopi habeant potestã conferendi Sacramentũ Ordinis, Presbyter non habeat, ut Calvinus, et Chemnicus fatentur Antiquitatem omnẽ asserere: certẽ cum potestas Sacramentorũ nõ nisi a Deo cõferri possit, nec nisi a Deo adimi, vel mutari, necesse est Diuino, nonhumano iure differant. Sed sit sanẽ idẽ planẽ Ordo, eadẽ potestas Episcopi & Presbyteri. An non vident Aduersarij, quanto hinc euidentius conuincantur? Nemo enim ipsorum ambigit, Episcopum non nisi a tribus Episcopis, non dico eligi, sed nec ordinari posse: cum præter Nicenum Concilium, quod in confirmatiõnem huius veritatis citat Calvinus, Arelatense primum sub Syluestro Papa, & Constantino Magno celebratum, sic scribat: De his,

Caluin. lib. 4
inst. Cap. 4.
par. 15.
Chemnic. 2.
parte exam.

Arelatense
primum Ca-
none 21.

Arelatense
secundum
Canone 5.

84.

his, qui usurpant, quod soli debeant Episcopum ordina-
re, placuit, ut nullus hoc sibi præsumat, nisi assumptis se-
cum alijs septem Episcopis: quòd si non potuerint septem,
sine tribus non audeant ordinare. *Quòd Arelatense secu-
dum circa annum Domini 326. celebratum renouauit: Nullus,*
*inquit, Episcopus, vel Metropolitanus, sine tribus Episco-
pis Comprovincialibus, præsumat Episcopum ordinare.*
*Quòd si idem est omnino Ordo Presbyteri, & Episcopi: certè ne-
que Presbyterum, nisi à tribus Episcopis ordinari licet. Ordinis*
enim Sacramentum, à Christo institutum, si vnum est in vtroq[ue],
utrobiz profectò eosdem requirit Sacramenti Ministros. Neq[ue]
*enim mutare potest Ordinis Sacramentum Diuinum, humana in-
stitutio. Ergo hinc habent aliud nihil Aduersarij, quàm vt, cum*
*nos dicamus ad Presbyteri ordinationem satis esse vnum Episco-
pum, ipsi tres necessarios esse contendant: vt sic apertius pateat,*
quales habeant ipsi Ministros, quibus ne vnus quidem Episcopus
manus imposuit.

XCIII.

*QVem igitur ordinem, quam potestatem consecrandi, aut remit-
tendi peccata, poterit conferre Lutherus, qui Episcopus nunquam
fuit? At demus hoc illis: idem planè sit Episcopus, & Sacerdos:
æquam habeant potestatem consecrandi, ita vt omnino nil differ-
rant. Quid censendum erit de Coetus Lituanici Ministris, quibus
ne Lutherus quidem, nec vllus verus Sacerdos manus imposuit?
Nam Aerius quidem, Ministrum à Luthero (si tamen adessent
cœtera, quæ diximus omnia) ritè ordinatum diceret: at eum, cui
non Lutherus Sacerdos, sed laici meri manus imposuissent, idem
ille deceptorem proclamasset. Eant nunc ergo, quibus non satis
est vna species in Ecclesia Catholica, sub qua verè, & reali-
ter corpore, & sanguine Christi pascuntur fideles, & ad
Pseudoministros suos se conferant: à quibus non solùm frauden-
tur vera, & reali manducatione Christi, sed etiam, dum merum,
& solum*

Et solum panem comedunt, carnem tamen Christi se suscipere credant, Et veri idololatæ, panem pro Christo adorent, ut in eorum corda Sathanas non minus, quam in cor Iudæ simul cum buccella intrauit, ingrediatur.

FINIS.

Errata, quæ, dum excuderetur liber, irre-
pserunt, sic corrige.

Pagina 2. ver. 3. pro inficiuntur, lege inficiantur. Pag. 5. ver.
penultimo, pro comunione, lege communicationem. Pag. 6. in
margine, pro pag. Gog, lege pag. 606. Pag. 13. ver. 23. pro
ineptè, lege, ineptæ. Pag. 14. ver. 17. pro Synecdochas, lege
Synecdochas. Pag. 24. ver. 20. pro suos, lege, suas: & ver. 23.
pro Diuisam, Diuisum. Pag. 25. in margine, pro Lirer, lege
Tertull. Pag. 28. in margine, pro viri, lege vita. Pag. 73.
ver. 2. pro nostri, lege, nostros. Folijs sequentibus, lege plebs,
aliquoties, sine Dyphongo. Pag. 52. ver. 15. post verba illa,
quia error, adde, inde pullulare cœpit. Coetera prudens lector
facile emendabit.